

הכנסת

הלשכה המשפטית

תחום חקיקה
ומחקר משפטי

סקירה משפטית

פרסום פסיקה בענייני משפחה

רקע תיאורטי וסקירה משווה

כתיבה: עו"ד ירון אונגר

אישור:

עו"ד הודיה קין, ממונה (חקיקה ומחקר משפטי)

ח' באב תשע"ד

4 באוגוסט 2014

תוכן העניינים

3 תמצית	
8 רקע תיאורטי	1.1
8 מדוע חשוב לפרסם פסיקה?	1.1
8 1.1.1 פומביות הדיון	
9 1.1.2 הגינות ההליך המשפטי	
9 1.1.3 נגישותו של הידע המשפטי לכל	
10 1.1.4 פיתוח המשפט	
10 1.1.5 הלגיטימיות של המערכת המשפטית	
11 פרסום פסיקה וההגנה על הפרטיות	1.2
11 1.2.1 כללי	
13 1.2.2 האיזון שבין פומביות המשפט לפרטיות הצדדים להליך	
13 1.2.3 פרסום פסיקה בעידן המידע	
15 זהותו של המפרסם	1.3
15 פרסום פסיקה בישראל	2
16 2.1 כללי	
17 פרסום פסיקת בתי המשפט לענייני משפחה	2.2
17 2.2.1 רקע נורמטיבי	
19 2.2.3 תמונת מצב	
19 פרסום פסיקת בתי הדין הרבניים בענייני משפחה	2.3
19 2.3.1 רקע נורמטיבי	
20 2.3.3 תמונת מצב	
22 סקירה משווה	3
22 3.1 אוסטרליה	
24 3.2 אנגליה	
24 3.2.1 חקיקה	
25 3.2.2 ביקורת ציבורית ותחילתה של רפורמה	
27 3.2.3 הנוהל החדש	
29 ארצות הברית	3.3
29 3.3.1 כללי	
30 3.3.2 פרסום פסיקה בענייני משפחה	
32 ניו זילנד	3.4
32 3.4.1 כללי	
33 3.4.2 פרסום פסיקה בענייני משפחה	
34 קנדה	3.5
34 3.5.1 כללי	
34 3.5.2 פרסום פסיקה בענייני משפחה	
38 משפט עברי	5
38 5.1 פומביות הדיון	

39 "יגדיל תורה"	5.2
39 פרסום הפסיקה וההגנה על פרטיותם של בעלי הדין	5.3
40 צנזורה עצמית	5.4

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשתו של חבר הכנסת יריב לוין, לקראת הדיון בהצעת חוק בתי המשפט (תיקון) – פרסום פסיקה בענייני משפחה), התשע"ד–2014, שתכליתה לחייב את הערכאות העוסקות בדיני משפחה בישראל, לפרסם את החלטותיהן, תוך השמטת פרטים מפסק הדין שעלולים לאפשר את זיהויים של המעורבים בהליך.

המסמך פותח ברקע תיאורטי שבמסגרתו יוצגו השיקולים בעד ונגד פרסום פסיקה בכלל, ופרסום פסיקה בענייני משפחה בפרט. בהמשך יוצג המצב המשפטי והמעשי בכל הנוגע לפרסומה של פסיקה בענייני משפחה בישראל, ותוצג סקירה משווה של המצב המשפטי בנושא שבנדון בקרב חמש ממדינות המשפט המקובל, שאף בהן התעוררה בעשור האחרון ביקורת הנוגעת להיקף פרסומם של פסיקות בתי המשפט לענייני משפחה.

ולבסוף, נבחן את הדין הראוי בנושא שבנדון, מנקודת מבטו של המשפט העברי.

מן המסמך עולים הממצאים הבאים:

רקע תיאורטי

- פרסומן של החלטות שיפוטיות ופסקי דין מאפשר את נגישותו של הידע המשפטי, מגשים את עיקרון פומביות הדיון, תורם להגינותו של ההליך המשפטי, מאפשר את פיתוחו של המשפט ומחזק את הלגיטימיות של מערכת המשפט.
- אולם, פרסום של פסקי דין והחלטות שיפוטיות עלול להיות כרוך בפגיעה בפרטיותם של בעלי הדין. חשש זה משמעותי במיוחד כאשר מדובר בפסקי דין בענייני משפחה, המכילים מידע אישי רב, בנוגע, למשל, ליחסים אינטימיים שבין בני הזוג, לאופיים של המעורבים בהליך או למצבם הכלכלי.
- החשש מפני פגיעה בפרטיות עקב פרסומם של פסקי הדין מתעצם נוכח היקפו, נגישותו והנצחתו של הפרסום בעידן המידע.
- **עיקרון פומביות הדיון הוא עיקרון יחסי, שיש לאזנו, ושעשוי גם לסגת לעתים מפני זכויות ואינטרסים נוגדים, ובכללם הזכות לפרטיות.** לפי פסיקת בית המשפט העליון, הכלל המנחה לעניין האיזון בין הזכות לפרטיות להגשמתו של עיקרון פומביות הדיון הוא, שאין פוגעים בעקרון פומביות הדיון אלא על-יסוד הוראה מפורשת בחוק או על-פי החלטת בית-המשפט מכוח עילות מפורשות שנקבעו בחוק.
- על פי פסיקת בית המשפט העליון, גם כאשר קיימת הסמכה חוקית לפגיעה בעיקרון פומביות הדיון לשם הגנה על הפרטיות, יש לפרשה בצמצום, ולעולם תיטה הכף אל עבר פומביות הדיון.
- הסמכה חוקית כאמור מצויה בחקיקה העוסקת בהליכים העוסקים בענייני משפחה, כפי שיפורט להלן. בהקשר זה קבע בבית המשפט העליון, שהשמטת שמותיהם של המעורבים בהליך בענייני משפחה אינה מבטיחה הגנה מלאה על פרטיותם של המעורבים בהליך, ובשל כך נדרשת ביקורת שיפוטית לפני ההחלטה על פרסומו של פסק דין בענייני משפחה. ואולם, בית המשפט לא

דן בשאלה, האם הסדרה מפורטת המבהירה אלו פרטים יש להסיר מפסק הדין וכיצד ייעשה הדבר, עשויה לייתר את הצורך בביקורת שכזו.

המצב בישראל

- נכון להיום, החוק הישראלי אינו מחייב לפרסם פסיקה מכל סוג שהוא. אמנם, החוק מסמיך את שר המשפטים להסדיר בתקנות את פרסום פסקי הדין של בתי המשפט, אך טרם נעשה שימוש בסמכות זו.
- בהתאם להוראות בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965, פרסום פסיקה אינו יכול להוות עילת תביעה בשל פגיעה בפרטיות או לשון הרע, כל עוד הפרסום נעשה על ידי "שופט, חבר של בית דין דתי, בורר, או אדם אחר בעל סמכות שיפוטית או מעין שיפוטית על פי דין" או על ידי אדם המעורב בהליך, תוך כדי הדיון בהליך או בהחלטה שניתנה בהליך.
- על פי חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, הליכים בפני בית המשפט לענייני משפחה יידונו בדלתיים סגורות, אלא אם כן הורה בית המשפט אחרת, ואין לפרסם דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות, אלא ברשות בית המשפט.
- בהתאם לכך, רוב ההחלטות הניתנות בבתי המשפט לענייני משפחה אינן מתפרסמות. דבר זה מקשה על הבנתה של התמונה המשפטית העדכנית בשלמותה, ואף יוצר הטיה משפטית לטובתם של "שחקנים חוזרים", כעורכי דין המתמחים בדיני משפחה או משרדים המתמחים בכך, המכירים גם את הפסיקה שאיננה מתפרסמת.
- בהתאם לדרישת החוק, שפרסום פסקי דין ייעשה בהתאם לאישור של בית המשפט, לעיתים השופטים משלבים בפסק הדין "סעיף פרסום" הקובע את התנאים לפרסומו של פסק הדין, תנאים העוסקים בדרך כלל בפרטים שיש להשמיט מפסק הדין לפני הפרסום. אולם, נראה שבפועל מפורסמים גם פסקי דין שבהם לא שולב סעיף כאמור, או בניגוד לתנאים שנקבעו בסעיף שכזה.
- בימים אלה מונחת על שולחן הכנסת הצעת חוק שנועדה לחייב את בתי המשפט לענייני משפחה לפרסם את פסקי הדין הניתנים בהם.
- פרסום של פסקי דין רבניים נאסר על פי חוק, בין אם הליכים אלו התנהלו בדלתיים סגורות ובין אם התנהלו בפומבי, כל עוד לא התיר בית הדין את הפרסום במפורש.
- בשל כך, בדומה למצב בבתי המשפט לענייני משפחה, רוב פסקי הדין הרבניים סמויים מן העין, דבר המקשה על משפטנים וחוקרים לעמוד על המצב המשפטי לאשורו בעניינים המסורים לשיפוט רבני.
- פרסום הפסיקה הרבנית כרוך בבעיות שהן ייחודיות לבתי הדין הרבניים, ובראשן, הצורך בעריכה לשונית שתכליתה לאפשר התאמה של השפה הרבנית שבה נכתבים פסקי הדין לשפה המובנת לציבור הרחב, והעדר משאבים הדרושים לשם ביצוע עריכה זו.
- לאחרונה הורה היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים לדיינים, לכלול בפסיקותיהם הוראה מפורשת בעניין פרסום פסקי הדין, אך למעשה, נראה שהוראה זו אינה מקוימת תמיד, ולא אחת מתפרסמים פסקי דין רבניים, לאחר השמטת פרטים מזהים מפסק הדין, אף כשאין הם מכילים הוראה כאמור.
- בנוגע לדרך הפרסום, הנחה היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים את הדיינים להקפיד שלא לפרסם את שמות בעלי הדין וילדיהם הקטינים, אך התיר פרסום של השמות בראשי תיבות. כמו

כן, התיר פרסום של שמות מומחים, עדים, גופים ומקומות, אך הורה לדיינים להפעיל שיקול דעת, ולהשמיט שמות או לפרסמם בראשי תיבות, כאשר פרסום מלא עלול להביא לזיהוי בעלי הדין.

סקירה משווה

- ככלל, נמצא קשר בין המדיניות המקובלת בכל הנוגע לקיומם של ההליכים בענייני משפחה בדלתיים סגורות, לקיומן של הגבלות על פרסומם של פסקי הדין בענייני משפחה. במדינות שבהן מקובל שהליכים בענייני משפחה מתנהלים בדלתיים סגורות, ישנן הגבלות רבות יותר על הפרסום.
- בניו זילנד וברוב המחוזות בקנדה, ברירת המחדל בכל הנוגע לפומביותם של ההליכים בענייני משפחה דומה לזו הנהוגה בישראל: **ההליכים יתנהלו בדלתיים סגורות, אלא אם הורה בית המשפט אחרת.** באוסטרליה ובארה"ב (למעט מדינת דלוור), ברירת המחדל הפוכה: **הדין יתנהל בדלתיים פתוחות, אלא אם החליט בית המשפט אחרת.** באנגליה ובמחוז ניו ברונסוויק שבקנדה, **הנושא כפוף לחלוטין לשיקול דעתו של השופט הדין בתיק.**
- בשונה מן המצב בישראל, **בכל המדינות שנסקרו לא נמצאה מדינה שבה מוטל איסור סטטוטורי גורף על פרסום הפסיקה בענייני משפחה.**
- אף במדינות שבהן היו קיימות בעבר הגבלות חמורות על פרסומה של פסיקה בענייני משפחה, קיימת בשנים האחרונות מגמה להסיר חלק מן ההגבלות האמורות ולהחליפן בנוהל מסודר שיאפשר פרסום של הפסיקה בענייני משפחה כדבר שבשגרה. באנגליה ובאוסטרליה, מגמה זו נובעת מביקורת ציבורית בדבר היקף הפרסום של הפסיקה בענייני משפחה.
- ברוב המדינות שנסקרו, ההסדרה של נושא הפרסום של פסקי דין בענייני משפחה נעשתה מכוחן של הוראות מנהל שפרסמו נשיאי בתי המשפט לענייני משפחה או הנהלת בתי המשפט, ולא בחקיקה הראשית.
- ברוב המדינות שנסקרו נקבעו הוראות מיוחדות שנועדו למנוע את זיהויים של קטינים או אנשים הזקוקים להגנה, המעורבים בהליך המשפטי.
- בניו זילנד ובקנדה נקבעו הוראות מיוחדות, שנועדו להקל על פרסומם של פסקי דין בקרב קהילייה מקצועית, כמשפטנים, עובדים סוציאליים וכדומה, שהפרסום עשוי לקדם את פעילותם המקצועית.

אוסטרליה

- באוסטרליה, הדיון בענייני משפחה מתנהל בדלתיים פתוחות.
- החוק מאפשר את פרסומם של פסקי דין בענייני משפחה בכפוף להגבלות חמורות המפורטות בחקיקה, שנועדו למנוע את חשיפת זהותם של המעורבים בהליך. פרסום פסק דין שנעשה תוך הפרה של הגבלות אלו הוא עבירה, שעונשה עד שנת מאסר אחת.
- החל משנת 2004, בית המשפט לענייני משפחה עובר הליכי רפורמה שתכליתם להביא לכך שכל הפסיקה בענייני משפחה תהיה זמינה לכל בחינם, למעט במקרים נדירים, שלפי החלטת רשם בית המשפט לא ראוי לפרסם את פסק הדין. לשם כך הוקמה ועדה שתפקידה היה ליצור תבנית אחידה לפסקי הדין בענייני משפחה ולפתח הדרכות בעניין הסתרת זהותם של המעורבים בהליך. המלצות הוועדה אושרו בשנת 2006, והחל משנת 2007, החלו בתי המשפט לענייני משפחה לפרסם את פסקי הדין באופן סדיר, בהתאם לתבנית ולהנחיות שנקבעו על ידי הוועדה.

- כמו כן, פותח נוהל מסודר לקביעת המדיניות בנוגע לפרסומם של פסקי דין והדרכים ליישומה, וכן נקבע מנגנון הירארכי המאפשר הכרעה בשאלות הנוגעות לפרסום העולות מעת לעת.
- יישומה של רפורמה זו היה כרוך בהקמתה של מחלקה ייעודית ויצירתם של תקנים עבור מומחים שתפקידם העיקרי הוא הסרת פרטים מזהים מפסקי הדין בענייני משפחה לקראת פרסומם.

אנגליה

- באנגליה, השאלה, האם הדיון יתנהל בדלתיים פתוחות או סגורות, מסורה לשיקול דעתו של השופט הדן בתיק.
- קיימות הוראות חוק השוללות או מגבילות את הפרסום של פסיקה בענייני משפחה, בעיקר מטעמים של הגנה על המוסר הציבורי או על קטינים.
- בעקבות ביקורת ציבורית בעניין אי פרסומם של פסקי דין בענייני משפחה ניסתה הממשלה לקבוע תקנות שיאפשרו פרסום בהיקף נרחב מזה שהיה מקובל עד אז.
- פריצת דרך משמעותית הושגה רק בתחילת שנת 2013, עם פרסומם של נהלי הפרסום שקבע נשיא בית המשפט לענייני משפחה, השופט גיימס מונבי (להלן: נהלי הפרסום). בנהלי הפרסום נעשתה הבחנה בין שלושה סוגים של פסקי דין, כדלהלן:
 - פסקי דין שיש בהם עניין ציבורי: חובה לפרסם תוך השמטת פרטים מזהים, והפרסום יהיה באחריות עורך הדין של הצד שהוגדר כמבקש בהליך.
 - פסקי דין העוסקים בהגנה על קטינים: חזקה שיש לפרסמם תוך השמטת פרטים מזהים, והאחריות על הפרסום תוטל על שני הצדדים להליך.
 - פסקי דין בעניינים אחרים: הפרסום, תוך השמטת פרטים מזהים, יהיה מסור לשיקול דעתו של בית המשפט ובאחריות הצד המבקש את הפרסום.

ארצות הברית

- ברוב המוחלט של מדינות ארצות הברית (למעט מדינת דלוור), הדיון בענייני משפחה מתנהל בדלתיים פתוחות, אם כי, בחלק קטן ממדינות אלו ניתנת לבית המשפט סמכות להורות על קיומו של הדיון בדלתיים סגורות.
- בהתאם לכך, ברוב מדינות ארצות הברית לא מוטלות מגבלות סטטוטוריות על פרסומם של פסקי דין בענייני משפחה.
- אמנם, הפסיקה קבעה שניתן יהיה לסייג את עיקרון פומביות הדיון לשם הגנה על זכות שמעמדה גבוה מעיקרון פומביות הדיון, ובלבד שהסייג מנוסח בצורה מידתית. בהתאם לכך אושרו על ידי בית המשפט החלטות שיפוטיות שאסרו את פרסומם של פסקי דין, כאשר נמצא שהפרסום עלול לשמש אמצעי לקידומן של מטרות מזיקות או לא ראויות, או כאשר פרסומו של פסק הדין צפוי לגרום נזק ברור ומשמעותי למי שמבקש שייאסר פרסומו של פסק הדין.
- עם זאת, חלק מועט מן המדינות מגבילות את הגישה הציבורית למסמכים המצויים בתיק העוסק בענייני משפחה (דלוור, ניו יורק, פלורידה) או מכירות בסמכותו של בית המשפט למנוע עיון במסמכים אלה (ניו ג'רזי).

ניו זילנד

- בניו זילנד, הדיון בענייני משפחה מתנהל בדלתיים סגורות, אלא אם החליט השופט הדן בתיק לאפשר את נוכחותם של אנשים שאינם מעורבים בהליך, בבית המשפט.
- אף על פי כן, החוק אינו אוסר את פרסומם של פסקי דין בענייני משפחה, אלא כאשר **פסק הדין מכיל פרטים מזהים של קטינים או של אנשים פגיעים המעורבים בהליך**. במקרה זה הפרסום ייעשה רק לאחר קבלת אישור מיוחד מבית המשפט. אולם, סייג זה אינו חל על פרסומו של מידע שאופיו מקצועי או טכני.

קנדה

- ברוב המוחלט של המחוזות בקנדה, דיון בענייני משפחה מתנהל בדלתיים פתוחות.
- בהליכים בפני בית משפט לענייני משפחה או בהליכים הקשורים בקטינים, אין לפרסם דבר העלול לחשוף את זהותו של קטין או את זהותם של המעורבים בהליך. ואולם, אין בהוראה האמורה כדי לשלול פרסום שנועד אך ורק כדי לסייע בידי אלו העוסקים ביישומו של החוק או במחקר משפטי או חברתי.
- עם זאת, בשל החשש מפני פגיעה בפרטיות, בחלק מן המחוזות התגבשה מדיניות השוללת את פרסומם של פסקי הדין בענייני משפחה. מדיניות זו, בצד הפערים המשמעותיים בהקשר זה בין בתי המשפט השונים הובילו לגיבושו של נוהל שאושר על ידי הנהלת בתי המשפט, ולפיו, האחריות להסתרתם של פרטים שאינם ראויים לפרסום מפסקי הדין צריכה להיות מוטלת על בתי המשפט, תוך הגדלת המשאבים הדרושים כדי למלא תפקיד זה ויצירת מערך הדרכה שתפקידו להבטיח שהשופטים יידעו כיצד למנוע זליגה של פרטים מזהים לפסק הדין המופץ ברבים.
- במסגרת הנוהל הוצע להבחין בין שלושה סוגים של מידע לעניין הצורך להשמיטם מפסק הדין: **מזהי אישיות (Personal Data Identifiers)**, כתאריך לידה, מספר כרטיס אשראי וכדומה, יושמטו מפסק הדין. **מידע שפרסומו אסור על פי דין**, כשם פרטי, כינוי או כל פרט אחר שיש בו כדי להביא לזיהויו של מעורב בהליך או של המקורבים אליו, שככל הניתן, יש להימנע מפרסומו, ומידע שיש להצניעו לפי שיקול דעת, בשל החשש מפני פגיעה בקטינים או בצד שלישי חף מפשע.

משפט עברי

- **ההלכה היהודית מצדדת בפרסומם של פסקי הדין**, הן בשל תרומת הפרסום לפיתוחה של ההלכה והנגשתה לציבור הרחב והן בשל חובתם של הדיינים להסיר מעליהם לזות שפתיים בשל כך שחשאיות הדיון עלולה להחשידם בהטיית הדין.
- עם זאת, בהלכה היהודית קיימת גם רגישות גבוהה לפגיעה בפרטיותם של בעלי הדין, ובשל כך, **מקום בו קיים חשש לפגיעה קשה בפרטיותם, נהגו לסגור את דלתות בית הדין בפני אלו שאינם מעורבים בהליך המתנהל בפני בית הדין**.
- כמו כן, לעיתים נהגו המפרסמים של פסקי הדין לקיים צנזורה עצמית שנועדה למנוע פרסומם של פסקי דין מסוימים מטעמים שונים, כרצון להימנע מפרסום עמדות שנויות במחלוקת, רצון להימנע מפרסום פסיקה המסגירה השקפת עולם שנויה במחלוקת, הרצון למנוע פגיעה בכבוד הבריות ובצנעת הפרט, הרצון להגן על כבוד הפוסק, קשיים כלכליים ועוד.

1. רקע תיאורטי

שאלת פרסומם או אי פרסומם של פסקי דין והחלטות שיפוטיות בענייני משפחה מחייבת דיון בשתי שאלות יסוד: מדוע בכלל יש ערך בפרסומם של פסקי דין והחלטות שיפוטיות? והאם ראוי לקבוע כעניין של מדיניות, שערך זה גובר תמיד על הערך של ההגנה על פרטיותם של המעורבים בהליך המשפטי? בהתאם לכך, נפתח את הדיון בסקירת השיקולים המרכזיים הנוגעים לפרסומם של פסקי דין בכלל, ובענייני משפחה בפרט, ונמשיך בדיון עקרוני בדבר האיזון הראוי שבין הערכים שפרסום הפסיקה וההחלטות השיפוטיות אמור לקדם לבין הצורך להגן על פרטיותם של בעלי הדין או אחרים המעורבים בהליך המשפטי.

1.1.1. מדוע חשוב לפרסם פסיקה?

פרסומם של החלטות שיפוטיות ופסקי דין משרת את עניינו של הציבור במובנים רבים. הוא מאפשר את נגישותו של הידע המשפטי, מגשים את עיקרון פומביות הדיון, תורם להגינותו של ההליך המשפטי, מאפשר את פיתוחו של המשפט ומחזק את הלגיטימיות של מערכת המשפט, כפי שיובהר להלן.¹

1.1.1.1. פומביות הדיון

הצורך בפרסומם של פסקי דין קשור בטבורו לעיקרון פומביות הדיון,² שהוא "עקרון יסוד של כל משטר דמוקרטי. הוא בעל מעמד חוקתי על-חוקי בשיטתנו המשפטית, ועל חשיבותו ומרכזיותו אין חולק".³ עיקרון זה מתבסס על שלושה טעמים עיקריים. **הטעם הראשון** הוא, שהעיקרון מהווה "אחת הערובות העיקריות לתקינותו של ההליך המשפטי, הן בתחום עשיית הצדק ובירור האמת, הלכה למעשה, והן בתחום מראית פני הצדק קבל עם ועדה".⁴

הטעם השני קשור באופיו של המשטר הדמוקרטי ומערכת המשפט שלו. בהקשר זה נטען שהעיקרון

¹ בהקשר זה חשוב לציין כבר בשלב זה, שאין אנו מבחינים בין פרסום ה"ראציו" או דעת הרוב לפרסום דעת המיעוט, משום שפרסום דעת המיעוט מקדם את הערכים שייחודו להלן, לא פחות מכפי שמקדם פרסום דעת הרוב. לעניין זה ראו למשל את הערתו של בית המשפט הפדראלי לערעורים בפרשת **United States of America v. James Mcfarland, Jr.** United States Court of Appeals, Fifth Circuit. 311 F.3d 376 (2002) sect. 187 ("The benefits of issuing reasoned opinions fostering public understanding of the law, accountability and transparency, and imposing self-discipline on the judges are not limited to majority opinions. Judges' occasional writings, such as concurrences, dissents, opinions following denial of en banc rehearing and opinions written despite an evenly divided court lack the force of law but deploy the force of suasion for exactly the same purposes as majority opinions")

² ראו, ת"א (נצ"י) 38938-05-11 **אורן מילשטיין נ' בנק מזרחי טפחות** (פורסם בינבו).

³ בג"ץ 5917/97 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר המשפטים** (פורסם בינבו) פסקה 17 לפסק דינה של הנשיאה (כתוארה אז) השופטת דורית בייניש (מפנה בהקשר זה לסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, ולרע"א 3007/02 **יצחק נ' מוזס** פ"ד נו(6) 592, פסקאות 9-10 לפסק דינה של השופטת (כתוארה אז), דליה דורנר. להלן: פרשת האגודה לזכויות האזרח). וראו גם: עלי"ע 1/64 **אפרים מרגלית נ' היועמ"ש ואחרים** פ"ד יח 601, 603; עלי"פ 334/81 **הגינזר נ' מדינת ישראל** פ"ד לו(1) 827, 832; רי"ע 176/68 **פלוגית נ' פלוני** פ"ד מ(2) 497, 499; בג"ץ 5335/04 **ד"ר מוסא אבו רמזאן נ' בית הדין השרעי לערעורים** (פורסם בינבו) פסקה 8 (להלן: פרשת אבו רמזאן).

⁴ דברי השופט מצא בע"פ 353/88 **וילנר נ' מדינת ישראל** פ"ד מה(2) 444, 450. בהקשר זה, מקובל לצטט מדבריו של ג'רמי בנתהאם על כך ש –

In the darkness of secrecy, sinister interest and evil in every shape have full swing. Only as proportion as publicity has place, can any of the checks applicable to judicial injustice operate. Where there is no publicity, there is no justice. Publicity is the very soul of justice. It is the keenest spur to exertion and the surest of all guards against improbity. It keeps the judge himself while trying under trial (Jeremy Bentham, **The Works of Jeremy Bentham** published under the Superintendence of his Executor, John Bowring (Edinburgh: William Tait, 1838-1843) Vol. 9 (Constitutional Code), Book II, ch. XII, sect. XIV).

מבטא את האופי הראוי של מערכת המשפט בדמוקרטי, שהיא "פותחת את שעריה ומזמינה את כלל הציבור להיחשף לפעולותיה, ללמוד אותן, להעריך אותן ולהעבירן תחת שבט הביקורת".⁵ ביקורת זו היא חיונית "לתקינותה של מערכת המשפט כולה ולהבטחתו של אמון הציבור בה".⁶

פרסומם של פסקי דין משרת גם את זכות הציבור לדעת, המבטיחה את יכולתו של הציבור לפקח על פעילותן של הרשויות, וגם את יכולתו של הפרט לעצב את השקפותיו.⁷

הטעם השלישי קשור לשמירת אמון הציבור במערכת המשפט, שכן פומביות הדיון מבטיחה "מראית פני הליך עשיית הצדק באופן המקדם אמון זה".⁸

על כל אלה יש להוסיף, שפרסום סלקטיבי מאפשר לאלו המחזיקים בידע לשמור ולבצר את כוחם באמצעות הסתרת ידע שעלול לפגוע בעניינם, ופרסומו של ידע שעשוי לכוון את ההתנהגות הציבורית בהתאם למאוויהם.⁹ לפיכך, חובת פרסום כללית, משרתת את העיקרון הדמוקרטי ומונעת שימוש לרעה בכוח לפרסם את פסקי הדין.

1.1.2. הגינות ההליך המשפטי

טעם נוסף המוזכר בהקשר לחשיבות פרסומם הסדיר של החלטות בתי המשפט ופסקי הדין בדיני משפחה הוא שפרסום חלקי שלהם עלול להעניק יתרון לא הוגן ל"שחקנים חוזרים" כעורכי דין המתמחים בדיני משפחה או משרדים המתמחים בדינים אלו, המצוידים על פי רוב במשאבים ומידע פנימי המאפשר להם לעשות שימוש בפסקי דין שלא פורסמו, אשר אינם נגישים לאחרים. בשל כך, פרסום חלקי של פסיקה עלול להעניק להם יתרון, ובכך, לגרום לעיוות הצדק.¹⁰

בנוסף לכך, החובה לפרסם את פסקי הדין מחייבת את השופט לייצר החלטה שתעמוד במבחן הביקורת הציבורית, ובשל כך היא תורמת "לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסיום ההליך",¹¹ ומרתיעה מפני קבלת החלטות שרירותיות.¹²

1.1.3. נגישותו של הידע המשפטי

הלפרין-קדרי ובלוטנר מעלות על נס את הנגשת הידע המשפטי כתכלית המרכזית של פרסום פסקי הדין. לדבריהן, "ידע משפטי הוא תוצר חברתי שמועבר ונשמר באמצעות מוסדות חברתיים. פסקי הדין

⁵ דברי השופטת ביניש בפרשת האגודה לזכויות האזרח שם, על פי בשי"פ 2484/05 פרי נ' מדינת ישראל (פורסם בינבו).
⁶ דברי השופטת ביניש בפרשת האגודה לזכויות האזרח שם, וראו גם דבריה בבג"ץ 258/07 ח"כ זהבה גלאון נ' ועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון (פורסם בינבו), פסקאות 6-7.

⁷ ראו רע"א 3007/02 יצחק נ' מוזס פ"ד נו(6) 592, 598-600.
⁸ ראו דברי השופטת ביניש בפרשת האגודה לזכויות האזרח פסקה 18, ובאסמכתאות שם.

⁹ כך למשל נמצא, ששלטונות המנדט הבריטי מנעו את פרסומו של פסק דין שעסק בזכותן של נשים לשמש כעורכות דין, משיקולים פוליטיים. לעניין זה ראו, אייל כתבן ורות הלפרין קדרי, "The Feminist Proposal is really Ridiculous" המאבק על זכותן של נשים לשמש עורכות דין בישראל" מחקרי משפט כה (תשס"ט) 237, 262.

¹⁰ ראו, רינה בוגוש, רות הלפרין-קדרי ואייל כתבן, "הפסקים הסמויים מן העין": השפעתם של המאגרים הממוחשבים על יצירת גוף הידע המשפטי בדיני המשפחה בישראל", עיוני משפט לד 603, 612, 636 (להלן: בוגוש קדרי וכתבן, הפסקים הסמויים מן העין).

¹¹ רע"א 3614/97 אבי יצחק נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ פ"ד נג(1) 26, 46. וראו גם, Patricia M. Wald, "The Problem with the Courts: Black-Robed Bureaucracy or Collegiality Under Challenge?" 42 MD. L. Rev. 766, 768 ("the courts' opinions should contain reasoned explanations of their decisions to lend them legitimacy, permit public evaluation, and impose a discipline on judges")

¹² כך למשל, במסמך של הסוכנות האמריקנית לפיתוח בינלאומי משנת 2001, נאמר ש "Publishing judicial decisions can help to deter rulings based on considerations other than law and facts" (Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality Nov. 2001, USAID Technical Publication Series)

משמשים מרכיב חיוני בידע משפטי, ופרסומם מנגיש ידע זה לציבור. לפיכך לפרסום של החלטות ופסקי דין חשיבות רבה. ההכרה והלימוד של פסקי הדין הם שמאפשרים לציבור המתדיינים והמתדיינות ולבאי כוחם ללמוד לעומק מצבים משפטיים, לנתחם ולעשות בהם שימוש¹³.

1.1.4. פיתוח המשפט

פרסומן של החלטות שיפוטיות תורם לפיתוחו של המשפט בשתי דרכים: באמצעות שיטת התקדים המחייב והמנחה, ובאמצעות הביקורת האקדמית על פסיקת בתי המשפט.

בהתאם לשיטת המשפט המקובלת בישראל, הפסיקה נבנית כבניין משפטי שנדבכי היסוד שלו הם תקדימים, מחייבים או מנחים, שאמורים לכוון את דרכו של השופט בפסיקה. הכרה יסודית של תקדימים אלו מאפשרת לשופט לבסס את פסיקתו ולהתאימה למגמות המקובלות בפסיקת בתי המשפט, ולחילופין, לסטות מהם תוך שהוא מצביע על הבחנות יסודיות בין נסיבותיו של התקדים לנסיבות שבהן הוא דן. בהעדר פרסום מלא של הפסיקה, השופט עלול שלא להיות מודע לקיומם של תקדימים שבהם עליו להתחשב, או לחילופין, לא להיות מסוגל להבחין בין נסיבותיו המיוחדות של התקדים לנסיבות שבהן הוא דן¹⁴.

פיתוחו של המשפט מותנה גם בקיומה של ביקורת אקדמית מקצועית, המסוגלת לנתח את הפסיקה, להצביע על כשליה, על מגמות בפסיקה, על תוצאותיה החברתיות, הכלכליות וכדומה.¹⁵ ביקורת זו משמשת חומר רב ערך לשופטים, בבואם לשנות את ההלכה המשפטית או לקבוע הלכה חדשה. לעיתים, ביקורת זו אף משמשת כתמריץ לשינויי חקיקה ולשינוי מדיניות.

ואולם, קיומה של ביקורת אקדמית יעילה מותנה בפרסום מלא של הפסיקה. פרסום חלקי של הפסיקה חושף בפני החוקר תמונה משפטית חלקית, ועלול אף לעורר חשד בדבר היות הפרסום סלקטיבי או מגמתי.¹⁶

1.1.5. הלגיטימיות של מערכת המשפט: יציבות, וודאות משפטית, צפיות ושמירה על עיקרון שלטון החוק

מערכת המשפט מוגדרת כמערכת המייצרת מסגרת של כללים ברי אכיפה, שנועדו להסדיר ולנהל את החיים בחברה, באופן שיבטיח את יכולתם של האזרחים ליהנות מחירויות ושיתוף פעולה הדדי.¹⁷ פרסומן של החלטות שיפוטיות הינו אחד האמצעים המרכזיים שבאמצעותם מבטיחה מערכת המשפט את הלגיטימיות שלה בעיני החברה.¹⁸ דרגיש (Dragich) מציינת שלגיטימיות זו מתבססת על ארבעה תנאי יסוד: יציבות, וודאות, צפיות ונאמנות למקור הסמכות.¹⁹

¹³ רות הלפרין-קדרי ועדי בלוטנר, "תורת הנסטר" עורך הדין אפריל 2013, בעמ' 112 (להלן: בלוטנר וקדרי, תורת הנסטר). וראו גם, **News Media & L.**, Oct. 1, 2002, at 25

¹⁴ להרחבה בעניין זה ראו למשל, Martha J. Dragich, "Will The Federal Courts of Appeals Perish if They Publish? Or Does the Declining Use of Opinions to Explain and Justify Judicial Decisions Pose a Greater Threat?" **American University Law Rev.** 757, 768-775. 44 (להלן: דרגיש, פרסום פסקי דין)

¹⁵ ראו בהרחבה שם, עמ' 783. לא למותר לציין בהקשר זה, שלפרסום הפסיקה יש גם ערך למחקר ההיסטורי. פסיקה זו נתפסת כ"יצירה ספרותית בעלת ערכי מורשת לאומית" ("בחזרה לכרכים הכחולים" עורך הדין 8 (2010) 145), משום ש"חיי התושבים, ההווי שלהם, משתקפים היטב בחומר המשפטי" (מרדכי בן-הלל הכהן, "לתולדות משפט השלום העברי בארץ ישראל (מזיכרונותיי) בתוך: משפט השלום העברי – שאלותיו להלכה ולמעשה א', תל אביב תרפ"ה 3, 5).

¹⁶ לעניין זה ראו למשל: בוגוש קדרי וכתבן, הפסקים הסמויים מן העין עמ' 607; בלוטנר וקדרי, תורת הנסטר עמ' 114 (לפי ממצאים של פרופ' עמיחי רדזינר); הדין והדיין 35 (אדר התשע"ד, פברואר 2014) עמ' 2. במחקר שעתיד להתפרסם בקרוב מעלה פרופ' עמיחי רדזינר טענות דומות, הנוגעות למדיניות הפרסום של פסיקה רבנית הנוגעת להשלכותיה של תביעת נזיקין אזרחית המוגשת על ידי מסורבת גט (טיוטה של המאמר הועברה לעיונו באדיבותו של המחבר)

¹⁷ ראו דרגיש, פרסום פסקי דין עמ' 775.

היציבות המשפטית נועדה לאזן בין הצורך לשמור על המשכיות של המצב המשפטי הקיים והמוכר לבין הצורך לתת מענה לצרכים מתחדשים. יציבות משפטית מאפשרת יציבות שלטונית וחברתית, והיא שמקנה למערכת המשפט את חיוניותה.²⁰

פרסום פסקי דין מאפשר יצירה של מערכת כללים ברורה המבוססת על תקדימים ופסקי דין מנחים, המעודדים את קיומה של יציבות משפטית, ומונעים קבלתן של החלטות כאוטיות שאינן מתיישבות עם מהלכו הטבעי של המשפט, ובכך פוגעות ביציבות המשפטית.

ודאות משפטית היא התחושה שמשעה שנושא משפטי הוכרע, בנסיבות רגילות, הכרעה זו סופית, מחייבת ואינה צפויה להשתנות. הוודאות המשפטית נוסכת באזרחים תחושה של ביטחון במערכת המשפט, ובהעדרה נפגע אמון הציבור במערכת המשפט, ועמו נפגעת גם הלגיטימיות של מערכת זו.²¹

פרסום פסקי הדין מאפשר לאזרחים לקבל תמונה ברורה של המצב המשפטי הקיים, וההכרה בכך שפסקי הדין עקביים ועולים בקנה אחד עם ההכרעה השיפוטית המקובלת, מקדמת את הוודאות המשפטית.

הצפיות המשפטית היא האמצעי העיקרי שמאפשר למשפט לכוון את התנהגותם העתידית של האזרחים. כאשר החוק ברור ומובן לכל אזרח, הדבר מסייע לאזרח לכוון את התנהגותו באופן שיבטיח לו שיוכל להגשים את יעדיו, ומנגד, מאפשר הרתעה יעילה מפני התנהגות שאיננה חוקית.²²

פרסום של פסקי הדין מאפשר לאזרחים להכיר בצורה טובה יותר את דרישות החוק, ומאפשר להם לכוון את התנהגותם בהתאם לדרישות אלו.

הנאמנות למקור הסמכות מתבטאת בכך שהחלטה השיפוטית אינה נתפסת בציבור כהחלטתו האישית של השופט, החלטה המבוססת על אישיותו, ערכיו, אופיו וכדומה, אלא על מערכת של כללים המשקפים את החוק ומבטאים את ערכיה של החברה.²³

פרסומו של פסק הדין מאפשר לקורא להיווכח בכך שהחלטה אינה שרירותית, אינה מתבססת על השקפות עולם פרטיות של השופט, אינה נובעת מאופיו או מאישיותו, אלא מבוססת על החוק ועל פרשנותו המקובלת בפסיקת בתי המשפט.

1.2 פרסום פסיקה וההגנה על הפרטיות

1.2.1 כללי

בישראל, זכות האדם לפרטיות היא זכות יסוד בעלת מעמד חוקתי מכוחו של סעיף 7 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, והיא אף מעוגנת בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 ובדברי חקיקה נוספים. במקרים רבים עמד בית המשפט העליון על כך שהזכות לפרטיות היא "מהחשובות שבזכויות האדם בישראל",²⁴ ש"היא אחת החירויות המעצבות את אופיו של המשטר בישראל כמשטר דמוקרטי והיא אחת מזכויות העל המבססות את

¹⁸ ש.ם.

¹⁹ ש.ם.

²⁰ ראו ש.ם, 777-778.

²¹ ראו ש.ם, עמ' 778.

²² ראו ש.ם, עמ' 779-780.

²³ ראו ש.ם, עמ' 780-781.

²⁴ ע"פ 1302/92 מדינת ישראל נ' נחמיאס פ"ד מט(3) 309, 353.

הכבוד והחירות להן זכאי אדם כאדם, כערך בפני עצמו". שורשיה של זכות זו "נעוצים עמוק במורשתנו היהודית",²⁵ ובשל כך "היא מתבקשת... מערכיה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית גם יחד".²⁶

בית המשפט העליון הטעים, ש"ההכרה בפרטיות היא ההכרה באדם כפרט אוטונומי הזכאי לייחוד אל מול האחרים'... 'עניינה ... באינטרס האישי של האדם בפיתוח האוטונומיה שלו, במנוחת נפשו, בזכות להיות עם עצמו ובזכות לכבוד ולחירות".²⁷

פרסום של פסקי דין עלול לפגוע בפרטיותם של המעורבים בכל הליך משפטי, אך פוטנציאל הפגיעה בפרטיות מתעצם, כאשר על הפרק עומדת שאלת פרסומם של פסקי דין בענייני משפחה. בדרך הטבע, פסקי דין אלו מכילים מידע רב הנוגע ליחסים אינטימיים שבין בני הזוג, בין בני הזוג לאנשים אחרים, על אופיים של המעורבים בהליך, ופעמים רבות, גם על חסכוניותיהם ומצבם הכלכלי.²⁸ מידע זה הוא מידע אישי המצוי בליבתה של הזכות לפרטיות, מידע שעל פי רוב, אנשים היו מעוניינים להסתירו מעיני הציבור הרחב.

כאן המקום להדגיש, שלפגיעה בפרטיותם של בעלי הדין עקב פרסום פסק הדין בעניינם עלולות להיות השלכות רוחב קשות, מעבר לעצם הפגיעה בזכות לפרטיות.²⁹ ההכרה בכך שמעורבות בהליך המשפטי עלולה בסופו של דבר להוביל לפגיעה חמורה בפרטיותם של המעורבים בהליך, עלולה להרתיע רבים מלהיות מעורבים מלכתחילה בהליך שכזה.³⁰ כך, הפגיעה בפרטיותם של בעלי הדין עלולה גם להוביל לפגיעה בערך החוקתי של זכות הגישה לערכאות,³¹ זכות שתוארה בעבר כאחת מאבני היסוד של עיקרון פומביות הדין.³²

כמו כן, הפיכתם של פסקי דין למקור נגיש המאפשר פגיעה בפרטיותם של בעלי הדין עלולה לפגוע באמון הציבור בבתי המשפט ובכבוד שרוחש הציבור להם.³³

בשל כל אלו, ההחלטה בשאלה, האם לפרסם את פסק הדין, ואם כן, באיזו דרך, חייבת למצוא את האיזון הנכון בין הערך של פומביות הדין, לבין הערך של ההגנה על פרטיותם של המעורבים בהליך המשפטי.

²⁵ בג"ץ 6650/04 פלוני נ' בית הדין הרבני האזורי בנתניה פסקה 8 של פסק הדין (פורסם בינבוי) וראו אסמכתאות שם.
²⁶ שם.

²⁷ בג"ץ 650/04 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (פורסם בינבוי), פסקה 10. להרחבה בנוגע לבסיס העיוני של הזכות לפרטיות, ראו גם, מיכאל בירנהק, "שליטה והסכמה: הבסיס העיוני של הזכות לפרטיות" משפט וממשל יא (תשס"ח) 9.

²⁸ ראו Kristen M. Blankley, "Are Public Records Too Public? Why Personally Identifying Information Should Be Removed from both Online and Print Versions of Court Documents", 65 *Ohio State Law Journal* 413, 419 (להלן: בלנקלי, הסרת פרטים מזהים).

²⁹ ראו Peter Winn "Online Court Records: Balancing Judicial Accountability and Privacy in an Age of Electronic Information" 79 *Wash. Law Rev.* 307, 328 (להלן: ויין, תיקי בית משפט מקוונים).

³⁰ מענה חלקי לבעיה זו הציע השופט גל במכתבו המובא להלן, ליד הציון להערה 48: "לאחרונה החלה המזכירות לציין על גבי הזימונים הודעה כללית שלפיה פסקי הדין מתפרסמים באתר האינטרנט, וזאת כדי לעודד את בעלי הדין החוששים מפרסום מידע רגיש, לפנות לבית המשפט מבעוד מועד ולבקש את מניעת הפרסום. הודעה דומה מתפרסמת באתר האינטרנט של הרשות השופטת".

³¹ למעמדה החוקתי של זכות הגישה לערכאות ראו: ע"א 733/95 ארפל אלומיניום בע"מ נ' קליל תעשיות בע"מ פ"ד נא(3) 630-628; רע"א 2146/04 מדינת ישראל נ' עזבון המנוח באזל נעים (פורסם בינבוי); שלמה לויין תורת הפרוצדורה האזרחית - מבוא ועקרונות יסוד (1999), 590-591; רע"א 7608/99 לוקי ביצוע פרויקטים בע"מ נ' מצפה כנרת פ"ד נו(5) 156, 163; בג"ץ 1661/05 המועצה האזורית חוף עזה נ' כנסת ישראל (פורסם בינבוי), פסקה 174 לדעת הרוב); יורם רבין "זכות הגישה לערכאות – מזכות רגילה לזכות חוקתית" המשפט ה (תשס"א) 217.

³² "פומביות הדין היא עיקרון יסוד של כל משטר דמוקרטי.... עיקרון זה קשור בזכות הגישה לבית-המשפט" (פרשת פלונית עמ' 534).

³³ ראו ויין, תיקי בית משפט מקוונים עמ' 315: ("unrestricted access to court records will undermine the respect and confidence the courts in this country have traditionally enjoyed").

1.2.2. האיזון שבין פומביות המשפט לפרטיות הצדדים להליך

כאמור לעיל,³⁴ פרסום פסקי הדין מגשים את עיקרון פומביות הדיון. ואולם, כפי שהודגש בפרשת פלונית, עיקרון פומביות הדיון, חשוב ככל שיהיה, הוא אינו עיקרון מוחלט. זהו "עיקרון יחסי", ש"עליו לסגת לעתים מפני זכויות ואינטרסים נוגדים", ו"אחד מאותם זכויות ואינטרסים הוא הפרטיות".³⁵

כלל מנחה לעניין המשקל שעל בית המשפט לתת לערך של הגנת הפרטיות לעומת הערך של פומביות הדיון, נקבע בפרשת תורג'מן,³⁶ ולפיו "אין פוגעים בעקרון פומביות הדיון... אלא על-יסוד הוראה מפורשת בחוק או על-פי החלטת בית-המשפט מכוח עילות מפורשות שנקבעו בחוק...". וככלל, המקרים שבהם ייסוג הערך של פומביות הדיון מפני הערך של ההגנה על הפרטיות הם "חריגים... יש לפרשם על דרך הצמצום... ולעולם תיטה הכף אל עבר פומביות הדיון".³⁷

אחת הדרכים לאזן בין הערך של פומביות הדיון לצורך להגן על פרטיות המעורבים בהליך המשפטי בכל הנוגע לפרסומם של פסקי דין היא באמצעות השמטת שמותיהם של המעורבים בהליך.³⁸ לכאורה, השמטת שמותיהם של המעורבים בהליך מספקת את ההגנה הראויה על פרטיותם, ומאפשרת מאידך גיסא את פרסומו של פסק הדין בעניינם, כמתחייב מכוחו של עיקרון פומביות הדיון.

אולם, בפרשת אבו רמזאן הדגיש השופט ברק שהשמטת שמותיהם של המעורבים בהליך איננה יתרופת פלא המבטיחה הגנה מלאה על פרטיותם של המעורבים בהליך המשפטי, משום ש"פרסומם של החלטות ופסקי דין, אף בלא שמות הצדדים, עלול לעיתים להביא לחשיפת זהותם של הצדדים".³⁹ בשל כך נקבע, ש"מתחייבת הקפדה על הכלל לפיו הפרסום ייעשה תחת ביקורת שיפוטית פרטנית וקפדנית של הערכאה השיפוטית המוסמכת".⁴⁰

אמנם, ייתכן שהסדרה מפורטת המבהירה אלו פרטים יש להסיר וכיצד ייעשה הדבר, עשויה ליתר את הצורך בביקורת שכזו במרבית המקרים.

1.2.3. פרסום פסיקה בעידן המידע

המהפכה הדיגיטלית שהובילה ליצירתם של מאגרי מידע אלקטרוניים המאפשרים לכל אדם להיכנס לתיק המשפטי ולדלות ממנו מידע, מחייבת חשיבה מחודשת בכל הנוגע לאופן שבו יש לאזן בין הערך של פומביות הדיון לערך של ההגנה על הפרטיות.⁴¹

³⁴ ליד הציון להערה 7.

³⁵ בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית-הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה פ"ד נח(1) 529, 535 (להלן: פרשת פלונית).

³⁶ בש"פ 5759/04 גבריאל תורג'מן נ' מדינת ישראל (פורסם בינבו), פסקה 5 להחלטה של השופט חשין. ההחלטה עסקה בעתירה של המדינה להסיר צו איסור פרסום של זהותו של חשוד בביצוע עבירות מין חמורות שלא הוגש נגדו כתב אישום, כדי לעודד את הגשתן של תלונות נוספות נגדו. ההחלטה מבקשת גם להניח מסגרת לשיקול הדעת שיפעיל בית המשפט בבואו לקבוע האם לאסור פרסום או להתיר את פרסום זהותו של החשוד. ואולם, הנושא של איסור פרסום זהותו של החשוד על פי צו שיפוטי חורג מן הנושא הנדון במסמך זה, ובשל כך לא נרחיב בכך. נושא זה נדון בהרחבה אצל ירון אונגר, "חשיפת זהותו של חשוד - רקע תיאורטי וסקירה משווה", הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, 19 במאי 2014.

³⁷ ש.ם.

³⁸ בלנקלי, הסרת פרטים מזהים הערה 26.

³⁹ פרשת אבו רמזאן פסקה 11.

⁴⁰ ש.ם.

⁴¹ ויון, תיקי בית משפט מקוונים עמ' 327 ("Courts have traditionally been vigilant in protecting individuals from the misuse of sensitive personal information. They must now rise to the difficult task of designing rules to protect litigants and third parties from cyber-mischief and victimization") 2319/08 פלוני נ' פלונית

בעבר פסקי הדין היו מאוגדים בכרכי פסק דין מקצועיים או במאגרי מידע מיוחדים, הנגישים בעיקר למשפטנים. פרקטיקה זו, כשלעצמה, יצרה הגנה על פרטיותם של בעלי הדין, משום שהידע בעניינם לא היה חשוף לציבור הרחב.⁴²

פרסומם של פסקי דין ברשת האינטרנט מאפשר חיפוש מידע על האדם לפי שם, מקום מגורים וכדומה, ואף הצלבה של מידע באופן המאפשר "שאיבה" של מידע מפורט על האדם, כולל כל ההליכים שהוא היה מעורב בהם, הרקע העובדתי של הליכים אלו ועוד.⁴³

כמו כן, בשל שכלולן של שיטות החיפוש ברשת האינטרנט, ניתן כיום לדלות מפסקי הדין גם פריטי מידע הנחזים ככאלו שאינם מכילים מידע אישי, אך הם מאפשרים לייצר פרופיל אישי מקיף על אדם, באמצעות קיבוץ של פיסות מידע נפרדות ובלתי קשורות זו לזו.⁴⁴

פוטנציאל הפגיעה בפרטיות מתעצם אף יותר, נוכח קיומם של אתרים משפטיים ה"דוחפים" מידע משפטי לתוך חיפוש שאיננו משפטי אודות אדם מסוים. כך, גם מי שלא חיפש מידע משפטי אודות אדם מסוים, עלול להיחשף למידע זה בעקבות חיפוש תמים שנועד לגלות את הטלפון שלו או את מקום העסק שלו.⁴⁵

התעצמותה של הפגיעה בפרטיות עקב פרסומם הדיגיטלי של פסקי הדין קשורה גם להנצחתו של המידע בעקבות פרסומו ברשת האינטרנט. "אם בעבר נאמר ש"עם העיתון של אתמול אפשר לעטוף את הדגים של מחר", היום "העיתון", כך נראה, נשאר לנצח,⁴⁶ והדגים נארזים באריזות אחרות. בשל כל אלו, ישנו אינטרס חברתי להטיל חובות מוגברות על כל גורם שמפרסם מידע באינטרנט, לבל ימצא פוגע באדם כלשהו באמצעות פרסומו, ולבל יעשה כן תוך עבירה על החוק".⁴⁷

(פורסם בינבוי) סעיפים 38-39 לפסק הדין של השופט שנלר ("בנסיבות דהיום, דומה כי יש מקום שהמחוקק יאמר דברו, תוך בחינה מחדשת של השיקולים השונים ובאופן שיצומצמו אותם מקרים ספציפיים בהם יהיה על בית המשפט להכריע באותו מקרה, אלא יהיה עליו לבחון אם אותו מקרה כלול בתחום או בנושא משפטי שהמחוקק אמר דברו בהתייחס אליו. ואכן משרד המשפטים מינה ועדה בראשותו של כב' השופט (בדימוס) אנגלרד לבחינת השאלות האמורות...").

⁴² ("In the world of paper judicial records, the inconvenience of access 315 עמי 'תיקי בית משפט מקוונים' provides considerable practical protection for the concerned individuals"); Nancy S. Marder, "From 'Practical Obscurity' to Web Disclosure: A New Understanding of Public Information", 59 *Syracuse L. Rev.* 441.

⁴³ הערות הסנגוריה הציבורית באשר לפרסום פרטים מזהים בפסקי דין פליליים, הוגשו לכב' השופט (בדימוס) יצחק אנגלרד, יו"ר הוועדה לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי דין ובהחלטות של בתי המשפט ולעיון בתיקי בתי המשפט ב-2 באפריל 2013, עמ' 2.

⁴⁴ על כך ראו למשל, Daniel J. Solove, "Access and Aggregation: Public Records, Privacy, and the Constitution", 86 *Minn. Law Rev.* 1137, 1180 ("If the release of certain information in public records does not make one blush or reveal one's deepest secrets, then what is the harm? I contend that the nature of the harm stems from what I call the 'aggregation problem'. Viewed in isolation, each piece of our day-today information is not all that telling; viewed in combination, it begins to paint a portrait about our personalities. The aggregation problem arises from the fact that the digital revolution has enabled information to be easily amassed and combined. Even information in public records that is superficial or incomplete can be quite useful in obtaining more data about individuals. **Information breeds information.** (להלן: סולוב, נגישות והתקבצות).

⁴⁵ עמדת התנועה לזכויות דיגיטליות בדבר פרסום פרטים מזהים בפסקי דין ובהחלטות שיפוטיות, הוגשה לוועדה לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי דין ובהחלטות של בתי המשפט ולעיון בתיקי בתי המשפט ב-5 במרץ 2013, עמ' 1.

⁴⁶ בהקשר זה יש לתת את הדעת להבחנה שבין פסקי דין לחומר ארכיוני, המכיל את כתבי הטענות והפרוטוקולים. "על חומר ארכיוני של בתי המשפט חל חוק הארכיונים, תשט"ו-1955, ותקנות הארכיון, 1935, הקובעים את זכות העיון בחומר ארכיוני. הפומביות שלה זוכה החומר הארכיוני מצומצמת בהרבה מן הפומביות שלה זוכים הדיונים באולם ופסקי הדין. ייתכן והרציונאל בתקנות אלו הוא כי היתרונות בפומביות הדיון... לא מצדיקים פרסום החומר, הכולל שמות רבים של גורמים שונים בדיון, במשך זמן רב, כמשך הזמן שבו החומר קיים בארכיונים. רציונאל זה מחזק את הדעה שאין לפרסם שמות ב"פסקי דין", כי הרי גם פרסום זה עומד לשנים רבות; ויתירה מכך: נעשה בו שימוש רב לאין ערוך מזה הנעשה בחומר ארכיוני" (תומר מוסקוביץ', "ההגנה על הפרטיות בפרסומי בתי המשפט – האם ראוי לפרסם שמות בפסקי דין" **משפטים** יח (תשמ"ט) 431, 440 להלן: מוסקוביץ', ההגנה על הפרטיות).

⁴⁷ ת"א 14383-06 פלונית ואח' נ' מדינת ישראל-הנהלת בתי המשפט ואח' (פורסם בינבוי), פסקה 39. פסק הדין עסק בתביעת נזיקין נגד המדינה וחברת דינטרנט פקסדין בשל פרסום באינטרנט של פסק דין שעסק בתביעת גירושין, מבלי

הבדלים אלו שבין הפרסום בכרכי פסקי הדין לפרסום הדיגיטלי של פסקי הדין יוצרים תחושה כללית, שהדין הקיים אינו מותאם להתפתחויות שבאו בעקבות המהפכה הדיגיטלית בכל הנוגע להגנה על פרטיות האדם. ביטוי לתחושה זו ניתן למצוא בהנחיה שהוציא מנהל בתי המשפט, השופט משה גל, לשופטים, שבה הוא ביקש להפנות את תשומת הלב לכך שפסקי הדין והחלטות כוללים, לא אחת, מידע פרטי אודות המתדיינים. בהקשר זה העיר השופט גל, ש"החריגים לפומביות הדיון הקבועים בסעיפים 68 – 71 לחוק בתי המשפט, אינם מותאמים לעת הנוכחית, המתאפיינת בזרימת מידע חופשי ומהיר וכי הדין אינו מספק מענה הולם לבעיה שמתעוררת... יש בכוונתי לפנות בעניין זה לשר המשפטים על מנת שתיערך בחינה מחודשת של הסוגיה בכללותה וינתנו כלים משפטיים לצמצום הפגיעה במתדיינים",⁴⁸ ובשל כך מתבקשת תשומת לב מיוחדת "בעת כתיבת החלטות לעניין אזכור פרטים אישיים שאין חובה בהם ואשר פרסומם עלול לגרום לפגיעה בפרטיותם של המתדיינים".⁴⁹

1.3. זהותו של המפרסם

בהעדרה של חובה סטטוטורית כללית לפרסם את כל פסקי הדין ללא יוצא מן הכלל, פרסומם של פסקי דין נותר בידיהם של שלושה גורמים: השופטים, עורכי הדין ומנהלי מאגרי המידע הדיגיטליים. לכל אחד מאלה יכול להיות עניין מיוחד בפרסומם של פסקי הדין, ועניין זה עלול להטות את מדיניות הפרסום באופן שיפגע בערכים שעיקרון פומביות הדיון נועד לקדם.

כך למשל, ייתכן ששופטים צעירים צפויים לפרסם יותר פסקי דין משופטים וותיקים, על מנת לקדם את מעמדם המקצועי.⁵⁰ עורכי דין ייטו מן הסתם לפרסם פסקי דין שהם הצליחו בהם ויימנעו מפרסומם של פסקי דין שבהם הם כשלו. מנהלים של מאגרי מידע ייטו לפרסם פסיקה שלפי הערכתם מעניינת את לקוחותיהם העיקריים, גם אם לפסיקה אחרת עשוי להיות ערך רב עבור אלו שמנהלי מאגרי המידע אינם רואים בהם יעד עיקרי לשיווק ה"סחורה" שהם מציעים.⁵¹

הטיות אלו מעוררות שאלות קשות בדבר מהימנותה של 'התמונה המשפטית' המתקבלת מפרסומם של פסקי דין בידי כל אחד מהגורמים האמורים, ובדבר הזהות הראויה של מי שיופקד על פרסומם של פסקי הדין.

להשמיט את שמות המעורבים בתיק. בית המשפט קיבל את התביעה והטיל על הנתבעות לפצות את התובע בסכום כולל של 150,000 ₪ (מהם 60% נדרשה המדינה לשלם) והוצאות משפט בסך של 30,000 ₪.
⁴⁸ השופט משה גל, מנהל בתי המשפט, מכתב לשופטים, 5 באוגוסט 2009.
⁴⁹ שם.

⁵⁰ כך למשל, רדזינר טוען שדיינים צעירים מרבים לפרסם את פסקיהם הרבה יותר מדיינים ותיקים (דואר אלקטרוני, 30 באפריל 2014), ויש הטוענים, שהחלטה של שופטים לפרסם או לא לפרסם פסק דין מושפעת מנטייה אידיאולוגית. למחקרים העוסקים בכך ראו למשל, David S. Law, "Judicial Ideology and the Decision to Publish Voting and Publication Patterns in Ninth Circuit Asylum Cases" 89 *Judicature* 212 (2006); Denise M. Keele et al., "An Analysis of Ideological Effects in Published Versus Unpublished Judicial Opinions" 6 *J. Empirical Legal Stud.* 213 (2009).

כמו כן, "ייתכן ששופטים שולחים למאגרים פסקי דין שנראים להם מורכבים יותר ו/או פסקי דין שיש בהם חידוש" (בוגוש, קדרי וכתבן, הפסקים הסמויים מן העין עמ' 628).

⁵¹ ראו, בוגוש, קדרי וכתבן, הפסקים הסמויים מן העין עמ' 637. שיקולים מסחריים יכולים להשפיע גם על שיקול דעתם של שופטים בבחירת פסקי הדין שיפורסמו. לעניין זה ראו, Richard Susskind, *The Future of Law: Facing the Challenges of Information Technology* (1996) pp. 21. כמו כן, "ייתכן גם שמאגרי המידע בוחרים לפרסם תביעות מורכבות יותר וכן כאלה שערכן החדשותי גדול יותר" (בוגוש, קדרי וכתבן, הפסקים הסמויים מן העין עמ' 628).

2. פרסום פסיקה בענייני משפחה בישראל

כידוע, בישראל נידונים ענייני משפחה בשני סוגים של ערכאות: בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הרבניים. בין הערכאות ישנם מספר הבדלים הנוגעים גם לסוגיית פרסום הפסיקה, אשר יש לעמוד עליהם. לפיכך, בסקירה שלהלן נפתח בסקירה כללית בדבר המצב החוקי בכל הנוגע לפרסום פסיקה בישראל באופן כללי, ובהמשך נדון ברקע הנורמטיבי ובתמונת המצב בכל הנוגע לפרסום פסיקתם של בתי המשפט לענייני משפחה ופסיקת בתי הדין הרבניים.

2.1 כללי

סעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה קובע ש"בית משפט ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק". כאמור לעיל,⁵² פרסום פסקי הדין מגשים אמנם את עיקרון פומביות הדיון. אף על פי כן, בישראל אין כיום חובה סטטוטורית לפרסם פסיקה מכל סוג שהוא.⁵³

לפי סעיף 70(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט), "לא יפרסם אדם דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות, אלא ברשות בית המשפט". על פי הפסיקה, פרסום הדיון כולל גם פרסומו של פסק הדין.⁵⁴

סעיף 83(א)(2) לחוק זה מסמיך את שר המשפטים להסדיר בתקנות את אופן הפרסום של פסקי הדין של בתי המשפט והסמכה דומה קיימת גם בסעיף 43(א)(2) לאותו חוק,⁵⁵ אך נכון להיום, טרם נעשה שימוש בסמכות זו.⁵⁶

⁵² ליד הציון להערה 2.

⁵³ **בלוטנר וקדרי, תורת הנסתר 112.**

⁵⁴ ראו למשל: ע"א 447/58 פלוגי נ' אלמוני ואלמוני פ"ד יג 903, 904, וראו גם, **מוסקוביץ', ההגנה על הפרטיות עמ' 437**, ובהערה 43 שם.

⁵⁵ יש לציין שחוק בתי דין מנהליים, התשנ"ב-1992, החל (בהתאם להגדרה שבסעיף 1 לחוק) על כל "ערכאה המוקמת בידי שר או רשות מנהלית אחרת ויש לה סמכות שפיטה, בין אם היא מכונה בית דין, ועדת ערר או ועדת ערעור ובין אם היא מכונה בשם אחר", קובע בסעיף 25(א), שהדיון בבית דין מנהלי יהיה בפומבי, וסעיף קטן (ה) מפנה לסעיף 70 לחוק בתי המשפט לעניין איסור פרסום כאשר הדיון מתנהל בדלתיים סגורות. מעבר לכך, אין כל התייחסות בחוק לפרסום של החלטות או פסקי דין.

עם זאת, בחלק מהוראות החוק העוסקות בהחלטות ופסקי דין של גופים מעין שיפוטיים, ישנה התייחסות גם לנושא פרסום החלטות ופסקי הדין. הוראות מסוג זה שכיחות בחוקים העוסקים בוועדות משמעת מקצועיות (ראו למשל: סעיף 69(א)(6) לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961; סעיף 30 לחוק הסדרת העיסוק בייצוג על ידי יועצי מס, התשס"ה-2005; סעיף 35 לחוק שמאי מקרקעין, התשס"א-2001; סעיף 46 לחוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ו-1996; סעיף 38 לחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995; סעיף 46 לחוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977; סעיף 19 לחוק המהנדסים והאדריכלים, התש"ח-1958). יש לציין שהדיון בפני גופים אלה מתנהל על פי רוב בדלתיים סגורות.

הוראות פרסום קיימות גם בחוקים העוסקים בוועדות משמעת מוסדיות, שהדיון בפניהן מתנהל בדלתיים פתוחות על פי רוב (ראו למשל: סעיף 34(11) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (יש לציין, שלפי סעיף 42 לחוק, נציב השירות רשאי "לפרסם החלטה שהחליט בית הדין בדיון בדלתיים סגורות, אולם לא יפרסם החלטה בדרך שיש בה כדי לזהות את הנשפט אלא בהסכמת בית הדין"); סעיף 17(11) לחוק הרשויות המקומיות (משמעת), התשל"ח-1978; סעיפים 18, 19 לחוק המשטרה (דין משמעתי, בירור קבילות שוטרים והוראות שונות), התשס"ו-2006).

להשלמת התמונה יצוין, שבחלק מהוראות החוק האמורות פרסום פסק הדין משמש כאמצעי משמעת, אך בית המשפט פסק (בהקשר של חוק לשכת עורכי הדין) שפרסום פסק דין אינו יכול לשמש כאמצעי ענישה (בג"ץ 6005/93 ד"ר משה עליאש נ' השופט שמואל צור ואח' פ"ד מט(1), 159, והשוו לדברי השופט ברנזון בעל"ע 2/69 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בת"א נ' א' בן יהודה פ"ד כד(1) 449, 454 ("מטרת הענישה היא לא רק ענישת העבריין אלא גם הרתעתם של אחרים לכל יעשו כמותו ויגיעו למקומו. מטרה זאת מוחטאת כליל אם פסק הדין בעניין חמור כמו זה שלפנינו אינו מתפרסם ברבים...").

⁵⁶ עם זאת, חשוב לציין שבשנת 2003 נקבעו תקנות לעניין העיון בתיקי בתי המשפט (תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003). תקנות אלו חורגות מנושאו של מסמך זה, ובשל כך, לא נרחיב בהן. ככלל, התקנות מאפשרות למי שאינו בעל דין "לבקש מבית משפט לעיון בתיק בית משפט... ובלבד שהעיון בו אינו אסור על פי דין" (סעיף 4(א), ואף מאפשרות למנהל בתי המשפט "ליתן לאדם היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, או בחלקם, אם ראה שקיים ענין ציבורי במתן ההיתר" (סעיף 5(א)). תקנות אלה, הגם שהן מגשימות במידת מה את העיקרון של פומביות הדיון, אינן יכולות לתת מענה לצורך בפרסום של פסקי דין, בעיקר משום שהן אינן מאפשרות חיפוש במאגרי פסקי הדין, אלא רק

2.2. פרסום פסיקת בתי המשפט לענייני משפחה

2.2.1. רקע נורמטיבי

פסיקה בענייני משפחה עוסקת פעמים רבות בעניינים אישיים מביכים ואינטימיים, הנוגעים לליבת הפרטיות של האדם.⁵⁷ פרסומם של פרטים אלו מהווה פגיעה בפרטיות, כהגדרתה בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן: חוק הגנת הפרטיות).⁵⁸

ואולם, סעיף 18(1) לחוק הגנת הפרטיות קובע, שבמשפט פלילי או אזרחי בשל פגיעה בפרטיות תהא זו הגנה טובה אם "הפגיעה נעשתה בדרך של פרסום שהוא מוגן לפי סעיף 13 לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965" (להלן: חוק איסור לשון הרע).

לפי סעיף 13(5) לחוק איסור לשון הרע, "לא ישמש עילה למשפט פלילי או אזרחי... פרסום על ידי שופט, חבר של בית דין דתי, בורר, או אדם אחר בעל סמכות שיפוטית או מעין שיפוטית על פי דין, שנעשה תוך כדי דיון בפניהם או בהחלטתם, או פרסום על ידי בעל דין, בא כוחו של בעל דין או עד, שנעשה תוך כדי דיון כאמור".

כמו כן, סעיף 13(7) לחוק זה קובע, שגם "דין וחשבון נכון והוגן על מה שנאמר או אירע... בישיבה פומבית" לא ישמש עילת תביעה במשפט פלילי או אזרחי.

נמצא, שגם אם פרסומו של פסק הדין מהווה פגיעה בפרטיות, פגיעה זו אינה אסורה על פי החוק, כל עוד הפרסום נעשה על ידי "שופט, חבר של בית דין דתי, בורר, או אדם אחר בעל סמכות שיפוטית או מעין שיפוטית על פי דין" או על ידי אדם המעורב בהליך, תוך כדי הדיון בהליך או בהחלטה שניתנה בהליך.

מהוראות אלו ניתן להסיק שפרסום פסיקה בידי גורם פרטי שאינו מעורב בהליך יכול להוות עילה לתביעה אזרחית בשל פגיעה בפרטיות או לשון הרע, וכך גם פרסום שנעשה על ידי גורם שיפוטי או גורם המעורב בהליך המשפטי, שלא נעשה אגב ההליך המשפטי.

בהתאם למצב משפטי זה, עד לשנת 1995, פסקי דין בענייני משפחה פורסמו, "תוך ציון שמות הצדדים... תוך חשיפת עניינים אישיים ואינטימיים של רבים, אשר לא בטובתם, מצאו את שמותיהם ואת נסיבות חייהם, הופכים ל"הלכה" ב"סוגיות משפטיות",⁵⁹ אף ש"מבחינתם לא היו אלו "סוגיות משפטיות", אלא בעיות אישיות קשות ולא אחת מביכות, שעמן נאלצו להתמודד במסגרת חייהם האישיים והפרטיים כל

שליפה של תיק מסוים שבו מעוניין אדם לעיין, לאחר שהוא כבר יודע עליו ומוצא עניין בו.

⁵⁷ ראו לעיל, אחר הציון להערה 27.

⁵⁸ ראו למשל, סעיף 9(2) לחוק הגנת הפרטיות הקובע ש"שימוש בידיעה על ענייני הפרטיים של אדם או מסירתה לאחר, שלא למטרה שלשמה נמסרה" מהווה פגיעה בפרטיות, וכן סעיף 10(2), הקובע ש"פרסומו או מסירתו של דבר שהושג בדרך פגיעה בפרטיות לפי פסקאות (1) עד (7) או (9)" מהווה פגיעה בפרטיות, וסעיף 11(2) לחוק, הקובע שגם "פרסומו של ענין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, לרבות עברו המיני, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד", מהווה פגיעה בפרטיות. וראו גם, מוסקוביץ', **ההגנה על הפרטיות** עמ' 432-433.

בהקשר זה יש להוסיף, שבת"א (י-ם) 14383/06 **פלונית נ' מדינת ישראל - הנהלת בתי המשפט** (פורסם בינבוי. להלן: פרשת פלונית), הגיעה השופטת תמר בר אשר צבן למסקנה האמורה גם מכוחה של ההוראה שבסעיף 7(2) לחוק הגנת הפרטיות, שלפיה גם "הפרה של חובת סודיות שנקבעה בדין לגבי ענייני הפרטיים של אדם" היא בגדר פגיעה בפרטיות, משום ש"סעיף 68(ה)1) בחוק בתי המשפט, קובע כאמור, שענייני משפחה יידונו בדלתיים סגורות, וסעיף 70(א) בחוק זה, אוסר על פרסום דבר שהתנהל בדלתיים סגורות" (פסקה 35). יודגש, שלפי ניתוח זה, פרסומם של פסקי דין בענייני משפחה ייחשב כפגיעה בפרטיות, ללא כל קשר לתוכנו של פסק הדין.

⁵⁹ **פרשת פלונית** פסקה 34.

כך, אך הפכו לנחלת הכלל ושמותיהם הפכו ל"הלכות".⁶⁰

מצב זה השתנה כאמור בשנת 1995 עם חקיקתו של חוק בתי המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, ותיקונו של חוק בתי המשפט בחוק בתי המשפט (תיקון מס' 21), התשנ"ה-1995.

במסגרת תיקון מס' 21 האמור, הוספה ההוראה, המצויה כיום בסעיף 68(ה)(1) לחוק בתי המשפט, הקובעת ש"ענייני משפחה... יידונו בדלתיים סגורות, אלא אם כן הורה בית המשפט לדון בעניין, כולו או מקצתו בפומבי".⁶¹

כמו כן, נקבע בסעיף 70(א) לחוק, ש"לא יפרסם אדם דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות, אלא ברשות בית המשפט".⁶²

שילובן של שתי ההוראות האמורות מוביל למסקנה, שברירת המחדל בכל הנוגע לפרסום של פסקי דין בענייני משפחה היא, שאין לפרסם את פסקי הדין, כל עוד לא אישר בית המשפט את הדבר.⁶³

ברירת מחדל זו מבטאת "את הרעיון כי אין לראות בפומביות הדיון עקרון מוחלט. זהו עקרון יחסי, הנסוג לעיתים מפני זכויות ואינטרסים נוגדים, כגון זכות הפרטיות... במטרה להגן על פרטיות המתדיינים בעניינים תוך-משפחתיים ובעניינים של קטינים".⁶⁴

להשלמת התמונה יודגש, שבשנים האחרונות הונחו על שולחנה של הכנסת שתי הצעות חוק שנועדו לשנות את ברירת המחדל בנוגע לפרסום של פסקי דין בענייני משפחה. הראשונה שבהן היא הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – חובת פרסום פסקי דין והחלטות של בית המשפט לענייני משפחה), התשע"א-2010.

על פי ההצעה, בחוק בתי המשפט, אחרי סעיף 70(א) תבוא הוראה הקובעת ש"על אף האמור בסעיף קטן (א), כל פסקי הדין וההחלטות שניתנו בדלתיים סגורות על ידי בית המשפט לענייני משפחה ובית המשפט לנוער יפורסמו באופן שיימנע גילוי זהותו של בעל דין או קטין, על פי נוהל שייקבע על ידי הנהלת בתי המשפט; הפרסום יהיה תוך 21 ימים ממועד מתן פסק הדין או ההחלטה".

בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר ש"מרבית פסקי הדין וההחלטות של בתי המשפט לענייני משפחה, שעיקרם דיני נפשות וממון הרלבנטיים לכל אדם בישראל, אינם חשופים לביקורת ציבורית לגיטימית וצודקת. לאור העובדה כי נשמעת כיום ביקורת על תפקידו של בית המשפט לענייני משפחה, בין היתר בשל פסיקה בלתי אחידה, ראוי שכל פסקי הדין יפורסמו ויהיו נגישים לציבור, מבלי שלשופט הדין יהיה שיקול דעת בעניין... בשל החשיבות הגבוהה של פרסום חומר זה, מוצע לקצוב את הזמן העומד לרשות מערכת בתי המשפט לפרסום ממועד מתן פסק הדין או ההחלטה".

הצעה דומה הונחה על שולחנה של הכנסת בימים אלה, שיוזמיה הם חברי הכנסת יריב לוין, אלעזר שטרן ואיילת שקד.⁶⁵ בהצעת חוק זו הוצע גם להוסיף הוראה שלפיה שר המשפטים יוסמך לקבוע בתקנות את הפרטים המזהים אותם יש להשמיט, בהתייעצות עם מנהל בתי המשפט.

⁶⁰ ש.ם.

⁶¹ הנושאים היחידים שהורגו מהוראה זו הם ענייני ירושה, שעילתם אינה סכסוך בתוך המשפחה, ותובענות לפי חוק השמות, התשט"ו-1956 ולפי חוק קביעת גיל, התשכ"ד-1963.

⁶² וכאמור ליד הציון להערה 54, פרסום הדיון כולל גם פרסום של פסק הדין.

⁶³ לעניין השיקולים שאמורים להנחות את בית המשפט בהחלטתו בעניין זה ראו בהרחבה, ע"א 4963/07 **ידיעות אחרונות בע"מ נ' עו"ד פלוני** (פורסם בינו'), פסקה 10 לפסק הדין של כבי' השופט פוגלמן; ע"א (ת"א) 2319/08 **פלוני נ' פלונית** פסקה 28.

⁶⁴ **פרשת אבו רמזאן** פסקה 9.

2.2.2. תמונת מצב

כאמור, החוק אוסר את פרסומה של פסיקה בענייני משפחה, אך מסמיך את בית המשפט להתיר את הפרסום. ואמנם, "כדבר שבשגרה מתירים בתי המשפט פרסום... תוך הותרת איסור הפרסום ביחס לשמות הצדדים או פרטים מזהים".⁶⁶ ואולם, לא ברור על מי מוטלת האחריות לערוך את פסק הדין באופן שימנע את פרסומם של פרטים כאמור.⁶⁷

על אף שבית המשפט מוסמך להתיר את פרסומם של פסקי דין בענייני משפחה, הלכה למעשה, קיימים מקרים לא מעטים שבהם בית המשפט אינו מתיר את הפרסום, ובשל כך, "כיום, בניגוד לתחומי משפט אחרים, חלק ניכר מפסיקת בתי המשפט בענייני משפחה ובמיוחד של הערכאות הדיוניות אינו מפורסם או לעיתים מפורסם בציבור בניגוד לדין".⁶⁸

כדי לקדם הסדר מקיף בנושא זה, שיאפשר פרסום שוטף של פסיקה בענייני משפחה, הוקמה ועדה מיוחדת בראשותו של השופט אלון גילון.⁶⁹ ועדה זו שולבה בסופו של דבר בוועדה לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי דין ובהחלטות של בתי המשפט ולעיון בתיקי בתי המשפט שהוקמה על ידי הנהלת בתי המשפט, שבראשה עומד שופט בית המשפט העליון (בדימוס), יצחק אנגלרד.⁷⁰ ועדה זו מקיימת את דיוניה בימים אלה, אך היא טרם פרסמה את מסקנותיה.

2.3. פרסום פסיקת בתי הדין הרבניים בענייני משפחה

2.3.1. רקע נורמטיבי

כבתי המשפט לענייני משפחה, אף בתי הדין הדתיים עוסקים רבות בעניינים שהצנעה יפה להם, המצויים בליבתה של הזכות לפרטיות. ואולם, ההוראות שבחוק בתי המשפט העוסקות בעיקרון פומביות הדיון ובהגנה על פרטיותם של בעלי הדין אינן חלות על בתי דין אלו במישרין.

הוראות בעניין זה נקבעו לראשונה בשנת 2001, במסגרת תיקון מס' 3 לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשס"ז-1956 (להלן: חוק בתי דין דתיים). בתיקון נקבע, ש"בית דין, כשהוא דן בענין

⁶⁵ הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – פרסום פסיקה בענייני משפחה), התשע"ד-2014. הצעת חוק זו מבוססת במידה רבה על [טיוטה](#) שהוכנה במרכז רקמן לקידום מעמד האישה שבאוניברסיטת בר אילן, אך יש לציין שבנוסח שהציע מרכז רקמן, לא הוצע לקצוב את הזמן לפרסומו של פסק הדין.

⁶⁶ דברי השופט שנלר בע"א (ת"א) 2319/08 פלוני נ' פלונית פסקה 22. וראו גם: **בוגוש, קדרי וכתבן, הפסקים הסמויים מן העין עמ' 617**.

⁶⁷ בדיון בנושא זה בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת העיד השופט אלון גילון ש"בעיקרון, פסקי-הדין לא מפורסמים באתר של הרשות השופטת. אם יש מקרים חריגים, השופט אישית עושה את העריכה, מכין אותו לפרסום בהשטמה של פרטים אישיים או פרטים מזהים, שדרכם אפשר לזהות את האדם, ואז הדוברת מכניסה את זה לאתר של בית המשפט ומעבירה את זה לאתרים המשפטיים" (פרוטוקול מס' 669 משיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט בעניין "בתי הדין הרבניים – מבנה ותפקוד" מן ה-27 באוקטובר 2007 (להלן: פרוטוקול 669)), עמ' 4. מן הדברים ניתן להסיק שמעורבות אישית של השופט בעריכה קיימת רק כאשר פסק הדין מפורסם באתר הרשות השופטת.

⁶⁸ שם. וראו גם: **בוגוש, קדרי וכתבן, הפסקים הסמויים מן העין עמ' 617**. לפי מחקר זה, "רק ב-53% מההחלטות הכלולות במאגרי המידע נזכרו התנאים שבהם מותר לפרסמן או היה לפחות היתר מפורש לפרסמן" (שם). מחברי המחקר טוענים שממצא זה "מלמד כי במציאות של המאגרים הדיגיטליים של ימינו השתנתה כנראה ברירת המחדל של אי פרסום, ונראה כי המאגרים מפרסמים החלטה אלא אם כן קיימת הגבלה מפורשת של השופטים". ואולם, לא ברור כיצד יש בכוחה של "מציאות של המאגרים הדיגיטליים של ימינו" כדי לשנות את ברירת המחדל ולאפשר פרסום בניגוד לדין. לדבריה של קדרי, בשל הפרסום החלקי של הפסיקה בענייני משפחה, לא ניתן להסתמך על פסקי הדין המפורסמים כמייצגים את המצב המשפטי הנוהג. ראו: רות הלפרין קדרי, "שיקולי מוסר בדיני משפחה וקריאה פמיניסטית של פסיקת המשפחה בישראל" בתוך: **עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם** (בעריכת דפנה ברק-ארז ואח'), נבו, 2007, 651, 661; הנ"ל, "מזונות אישה: מתפיסה של שונות לתפישה של (אי)-שוויון" **משפט וממשל** ז' (תשס"ה) 767, 792 ואילך.

⁶⁹ ד"ר פרץ סגל, אחראי תחום דיני משפחה במחלקת ייעוץ וחקיקה של משרד המשפטים, שיחת טלפון, 14 במאי 2014.

⁷⁰ ד"ר פרץ סגל, שם.

שבשיפוטו, למעט בענייני ירושה, ידון בדלתיים סגורות, זולת אם ראה בית הדין לקיים את הדיון בפומבי.⁷¹ הוראה זו דומה להוראה הקיימת בסעיף 68(ה1) לחוק בתי המשפט.

הבדל משמעותי בין הערכאות עולה מן ההוראה שנקבעה בתיקון מס' 3 בעניין איסור הפרסום של פרטים הנוגעים לדיון, שלפיה "על דיון בפומבי ועל דיון בדלתיים סגורות... יחולו ההוראות בדבר איסור פרסום המפורטות, בסעיף 70 לחוק בתי המשפט... לפי העניין ובשינויים המחוייבים".⁷² כזכור, סעיף 70(א) לחוק בתי המשפט קבע שאין לפרסם דבר הנוגע לדיון בבית המשפט, אך הוראה זו הוגבלה לדיון שהתנהל בדלתיים סגורות. התוצאה של החלת הוראה זו "בשינויים המחוייבים" על בתי הדין הדתיים היא, שאיסור הפרסום חל על כל דיון שמתנהל בפני בית דין דתי, בין אם דיון זה מתנהל בדלתיים סגורות ובין אם הוא מתנהל בפומבי,⁷³ וכל עוד לא התירו הדיינים את הפרסום של פסק הדין במפורש, אין לפרסם את פסק הדין.⁷⁴

בשתי הצעות החוק שנדונו לעיל,⁷⁵ שבמסגרתן הוצע לתקן את חוק בית המשפט לענייני משפחה באופן שיחייב את בתי המשפט לפרסם את פסיקותיהם תוך השמטת פרטים מזהים מפסקי הדין, לא הייתה כל התייחסות לבתי הדין הדתיים.⁷⁶

לדעת היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים, עו"ד שמעון יעקבי, אין צורך בתיקוני חקיקה משמעותיים כדי לקדם את פרסומם של פסקי הדין הרבניים, משום שאי הפרסום אינו נובע מבעיות חוקיות אלא מהעדר משאבים הדרושים לשם הפרסום.⁷⁷

עם זאת, הוא סבור שיש טעם בתיקון חקיקה קל, שיסמיך את מנהל בתי הדין ואת היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים להתיר פרסום פסקי דין רבניים לאחר השמטת פרטי הזיהוי של בעלי הדין, קטינים ועדים שאינם עדים מומחים, מבלי להידרש להחלטה מפורשת לעניין זה של בית הדין.⁷⁸

2.3.2. תמונת מצב

עד לפני כעשור פורסמו פסקי דין רבניים במסגרת משותפת להוצאת 'גדעון' ולהנהלת בתי הדין הרבניים (להלן: 'פד"ר'). כרכי הפד"ר לא הכילו את כל הפסיקה של בתי הדין הרבניים בישראל, אלא רק פסיקה

⁷¹ סעיף 1א(א) לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956 (ס"ח התשס"א 1779, 154).

⁷² שם, ס"ק (ב) ההדגשה אינה במקור.

⁷³ אמנם, ההבחנה שבין בית המשפט לענייני משפחה לבית הדין הדתי אינה מובנת, משום ששתי הערכאות עוסקות בנושאים דומים ובשתייהן מתנהלים דיונים בנושאים שהצנעה יפה להם. אם ניתן לפרסם את פסיקת בתי המשפט לענייני משפחה גם ללא אישור מיוחד של בית המשפט, כאשר הדיון מתנהל בדלתיים פתוחות, מדוע לא ניתן יהיה לעשות כן בנוגע לפסיקה של בית הדין הדתי בהליך שהתנהל בדלתיים פתוחות? יש להעיר גם, שבפרשת אבו רמזאן, שעסקה בפרסום פסיקה דתית של בתי דין שרעיים, קבע נשיא בית המשפט העליון (כתוארו אז) השופט אהרון ברק, ש"בית משפט או בית דין השוקל התרת פרסומו של הליך שהתנהל בדלתיים סגורות מחויב לשקול בקפידה את זכות הפרטיות של בעלי הדין מחד, ואת עקרון פומביות הדיון, חופש המידע והמחקר, וזכות הציבור לדעת, מאידך" (פסקה 11. ההדגשה אינה במקור). זוהי אמנם אמרת אנג, אך ניתן להסיק ממנה שבהליך שהתנהל בדלתיים פתוחות, אין בית הדין הדתי נדרש לאזן בקפידה בין הזכות לפרטיות לזכות הציבור לדעת.

⁷⁴ אף על פי כן, דגימה מקרית של פסקי הדין המפורסמים באתר הנהלת בתי הדין הרבניים מגלה שפסקי דין רבים אינם מכילים כל הוראה הנוגעת לפרסומם, גם כאשר הם עוסקים בעניינים הנוגעים לליבת הפרטיות. אמנם, בתי הדין מקפידים להסיר מפסקי הדין פרטים מזהים.

⁷⁵ אחר הצינו להערה 64.

⁷⁶ הצעה לתקן במקביל גם את חוק בתי דין דתיים הייתה קיימת אמנם בנוסח הצעת החוק זו בעניין זה שהוכנה במרכז רקמן (ראו לעיל, הערה 65), אולם הצעה זו לא שולבה בהצעות החוק שהוגשו לכנסת.

⁷⁷ הרב עו"ד שמעון יעקבי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, דואר אלקטרוני, 7 במאי 2014.

⁷⁸ שם.

נבחרת, בהתאם לאמות מידה שאינן ברורות.⁷⁹

מזה שנים אחדות, הנהלת בתי הדין הרבניים מפרסמת פסיקה רבנית באתר הנהלת בתי הדין הרבניים, אך גם פרסום זה הוא המיעוט מכלל פסקי הדין הרבניים,⁸⁰ ואמות המידה המנחות לעניין פרסום של פסקי הדין אינן ברורות.

במקביל לפרסום הרשמי של פסקי הדין הרבניים, מפורסם גם חלק מפסקי הדין, בשלמות או כתקציר, בקבצים שונים.⁸¹ כמו כן, חלק מן הדיינים נוהגים לפרסם בעצמם את פסיקותיהם במסגרת ספרי פסיקה פרטיים. לא למותר לציין, שבספרים אלו לא נהוג לציין האם הפסיקה מבטאת את עמדת הרוב בבית הדין או שמא זוהי עמדת מיעוט.⁸²

לדברי פרופ' עמיחי רדזינר, ישנה מגמה בשנים האחרונות של הגדלת היקף הפרסום של פסקי הדין הרבניים, הבאה לידי ביטוי בפרסום פסקי דין באינטרנט, ובכוננות להפיץ פסקי דין לגופים חיצוניים שיש להם עניין בפרסום פסקי הדין.⁸³

קביעה זו עולה בקנה אחד עם דבריו של היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, עו"ד שמעון יעקבי, לפיהם הנהלת בתי הדין הרבניים מעוניינת בהרחבת היקף הפרסום של פסקי הדין הרבניים.⁸⁴

לדברי עו"ד יעקבי, בעבר, כאשר התפרסמו פסקי הדין, הדבר נעשה גם מבלי שהתקבל היתר מפורש לכך על ידי הדיינים.⁸⁵ בעקבות תלונה שהוגשה להנהלת בתי הדין הרבניים בעניין זה לפני כשנתיים, הנחה עו"ד יעקבי את הדיינים, לכלול בפסיקותיהם הוראה מפורשת בעניין זה לפני כשנתיים, משעה שהורה כך, כך אכן נוהגים דייני ישראל.⁸⁷ אולם, בדיקה אקראית של פסקי הדין המפורסמים באתר הנהלת בתי הדין הרבניים או במאגר המשפטי 'נבו', גם אלו שמן העת האחרונה ממש מגלה, שלא אחת מפורסמים גם פסקי דין שאינם מכילים הוראה כאמור.⁸⁸

⁷⁹ פרופ' רדזינר, שם.

⁸⁰ ראו דברי הרב אלי בן דהאן מנהל בתי הדין הרבניים (כתוארו אז), בפרוטוקול מס' 669 משיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת מן ה-27 באוקטובר 2007, עמ' 3 (להלן: פרוטוקול 669). וראו גם: **בלוטנר וקדרי, תורת הנסתר** עמ' 114.

⁸¹ הידועים שבהם הם: קובץ 'שורת הדין' שיוצא לאור על ידי 'מכון שער המשפט', ו'הדין והדיין' שיוצא לאור על ידי מרכז רקמן לקידום מעמד האישה שבאוניברסיטת בר אילן.

⁸² ראו **בלוטנר וקדרי, תורת הנסתר** עמ' 114.

⁸³ פרופ' עמיחי רדזינר, דואר אלקטרוני, 30 באפריל 2014.

⁸⁴ לעניין זה, מן הראוי לצטט דברים שכתב לאחרונה עו"ד שמעון יעקבי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, בהקדמה לקובץ **כנס הדיינים – התשע"ג** הנהלת בתי הדין הרבניים, ירושלים תשע"ד, 12: "זה כמה שנים שאני מבקש וחוזר ומבקש שהנהלת בתי הדין תיזום פרסום של כל פסקי הדין המנומקים של בית הדין הגדול שטרם פורסמו. קיימים פסקי דין המצויים באלפי תיקי נייר המאוחסנים בארכיב המדינה; קיימים אצלנו כ-2,700 פסקי דין מן השנים התשנ"ב ועד אמצע שנת התש"ע – אלו כבר מרוכזים במדיה מגנטית וצפויים להכיל כ-18 כרכי פסקי דין של כ-400 עמודים בכל כרך; קיימים פסקי דין מאמצע שנת התש"ע ואילך, ואלו מצויים כסדר בתיקים האלקטרוניים של בתי הדין... יש לפעול לפרסום כל פסקי הדין המנומקים... כמובן, תוך השמטת פרטי זיהוי של בעלי הדין בתיקי משפחה ולאחר עריכה תורנית ולשונית".

⁸⁵ עו"ד שמעון יעקבי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, דואר אלקטרוני, 14 במאי 2014.

⁸⁶ על פי רוב, די בהוראה שכזו ואין צורך בהשמטת פרטים מזהים מפסק הדין, משום שבתי הדין הרבניים אינם נוהגים לציין את שמות המעורבים בהליך בכותרתו של התיק. לעניין זה ראו דברי ד"ר פרץ סגל, פרוטוקול 669, עמ' 5. השמטת שמותיהם של בעלי הדין מקובלת גם בבתי הדין השרעיים, כעולה מפסקה 1 של פסק הדין **בפרשת אבו רמזאן**. יש לציין, שלמעט ההשמטה של שמות הצדדים להליך, לא קיימים כללים מחייבים בכל הנוגע לפרטים אחרים שיש להשמיט מפסק הדין. ואולם, לאחרונה חודדו הנהלים בעניין זה והודגש שאין לפרסם את שמות בעלי הדין וילדיהם הקטינים, אך מותר לפרסם את שמותיהם בראשי תיבות. כמו כן, הותר פרסום שמות של מומחים, עדים, גופים ומקומות, אך הדיינים הונחו להפעיל שיקול דעת, ולהשמיט שמות או לפרסמם בראשי תיבות, כאשר פרסום מלא עלול להביא לזיהוי בעלי הדין (מכתב שהעביר עו"ד שמעון יעקבי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני לראשון לציון, הרב הראשי לישראל ונשיא בית הדין הרבני הגדול, הגאון הרב יצחק יוסף, מ-ט"ז בחשוון התשע"ד, 20 באוקטובר 2013).

⁸⁷ שם.

⁸⁸ ראו למשל: פסק הדין של בית הדין האזורי באשקלון בתיק 964265/1 מיום י"ב בטבת התשע"ד, 15 בדצמבר 2013 (פורסם

כאמור לעיל, על אף קיומה של מגמה עקבית להרחיב את היקף הפרסום של הפסיקה הרבנית, רובה הפסיקה הרבנית בענייני משפחה נותר סמוי מן העין.

לדברי עו"ד יעקבי, הדבר נובע משתי בעיות, שהן ייחודיות לפסיקה הרבנית. הבעיה הראשונה היא בעיית העריכה, הנובעת מן הצורך להתאים את השפה הרבנית שבה נעשה שימוש בפסקי הדין לשפה הנהירה לציבור הרחב.⁸⁹ בשל כך, עבודת ההכנה של פסקי הדין לקראת פרסומם דורשת הרבה מעבר להשמטת פרטים מזהים, והופכת את הפרסום למורכב ומסובך מפרסומם של פסקי דין בערכאות אזרחיות.

הבעיה השנייה, הקשורה לראשונה, היא בעיית כוח האדם.⁹⁰ בניגוד לשופטים, שלעיתים זכאים לשני עוזרים משפטיים ושני מתמחים, דיינים זוכים, לכל היותר, לעוזר אחד. לפיכך, מלאכת הכנת פסקי הדין לפרסום נופלת בעיקר על כתפיהם של היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים ועוזרו, ובהתחשב בכמות של פסקי הדין ובצרכי העריכה הנזכרים לעיל, אין בכוחם להכין את כל פסקי הדין הרבניים לפרסום.

לא למותר לציין, שבשנים האחרונות נעשו פניות אחדות, הן לשר המשפטים (כתוארו אז), פרופ' יעקב נאמן, והן לשרת המשפטים (הנוכחית) הגב' ציפי לבני, הן מטעם היועץ המשפטי לשיפוט הרבני והן מטעמים של גופים פרטיים, ובהן בקשה להקצות כוח אדם ומשאבים לשם עריכת פסקי הדין הרבניים והכנתם לפרסום. אולם, עד כה, טרם הוקצו משאבים לטובת פרויקט זה.⁹¹

אין בידנו מידע בנוגע להיקפן של בעיות אלו בבתי דין דתיים של עדות שאינן יהודיות, אך יש להניח שהמצב בהן דומה לזה הקיים בבתי הדין הרבניים.⁹²

3. סקירה משווה

3.1. אוסטרליה

בשנות ה-60 ובתחילת שנות ה-70 של המאה הקודמת, הליכים שהתנהלו בפני בית המשפט לענייני משפחה באוסטרליה היו פתוחים לציבור הרחב,⁹³ וממילא, בנסיבות אלו הסוגיה של פרסום פסקי הדין כלל לא עלתה לדיון.

בשנת 1975 נחקק חוק דיני המשפחה הפדראלי (Family Law Act 1975),⁹⁴ שהקים את המערכת הפדראלית

89 באתר הנהלת בתי הדין הרבניים); פסק הדין של בית הדין האזורי בנתניה בתיק מס' תיק 889100/1 מיום ב' בניסן התשע"ד, 2 באפריל 2014 (פורסם בינבוי).

90 ע"פ עו"ד שמעון יעקבי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, שיחת טלפון, 7 במאי 2014, וראו גם, הרב אלי בן דהאן, פרוטוקול 669, עמ' 4.

91 עו"ד שמעון יעקבי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, דואר אלקטרוני, 7 במאי 2014, וראו גם, הרב אלי בן דהאן, פרוטוקול 669, עמ' 6-7. בעיית המשאבים כהצדקה לאי פרסומם של פסקי דין דתיים הועלתה גם על ידי נשיא בית הדין השרעי לערעורים, כעולה מפסקה 1 של פסק הדין בפרשת אבו רמזאן.

92 פניות רשמיות נעשו על ידי עו"ד שמעון יעקבי, אל השר (כתוארו אז) יעקב נאמן, ב-4 בספטמבר 2011, ואל השרה ציפי לבני ב-30 ביוני 2013. פניה נוספת אל השר (כתוארו אז) נעשתה על ידי הפורום המשפטי למען ארץ ישראל, ב-6 ביולי 2011. פניה זו הועברה להתייחסותו של היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים, והוא השיב (26 ביולי 2011) שמענה מלא לפניה זו דורש התערבות של שר המשפטים והקצאת משאבים לטובת העניין, וציין שהוא ממליץ לשר המשפטים לקדם עניין זה.

93 יש להניח שהיקף פרסום הפסיקה בבתי דין דתיים של עדות שאינן יהודיות אף נמוך מזה של בתי הדין הרבניים. כך עולה, למשל, מן העובדה שהנהלת בתי הדין הדרוויים החלה לפרסם פסקי דין באינטרנט רק בתחילת ינואר 2014 (לדיווח על כך ראו באתר של לשכת עורכי הדין בישראל, כאן).

94 ראו, Julia Brophy and Ceridwen Roberts, "['Openness and Transparency' in family courts: What the experience of other countries tell's us about reform in England and Wales](#)" **Family Policy Briefing 5** University of Oxford Department of Social Policy and Social Work (2009) p. 6. (להלן: ברופי ורוברטס, פומביות ושקיפות).

94 Family Law Act 1975 Act No. 53 of 1975 (להלן: חוק דיני המשפחה).

של בתי המשפט לענייני משפחה,⁹⁵ וקבע כברירת מחדל, שכל הדיונים בפני בתי המשפט לענייני משפחה יתקיימו בדלתיים סגורות.⁹⁶

כמו כן, החוק קבע כללים מחמירים מאוד בכל הנוגע לפרסום של פסקי דין. החוק אמנם לא אסר את הפרסום, אך נקבע בו שפרסום פרטים מזהים על המעורבים בהליך המתנהל בפני בית המשפט לענייני משפחה, שלא על פי הכללים שנקבעו על ידי בית המשפט,⁹⁷ עלול להוות עבירה שעונשה עד שנת מאסר.⁹⁸

המידע המזהה שנאסר בפרסום הוגדר בחוק⁹⁹ בצורה רחבה, הכוללת גם: שמות המעורבים בהליך או כינויים; כתובת או אזור של מקום המגורים או מקום העבודה שלהם; תיאור סגנון לבושם; משלח היד, התמחות מקצועית, תפקיד רשמי (למשל, מנכ"ל) או תפקיד של כבוד (למשל, נשיא החברה); ציון הקשר המשפחתי או העסקי של מעורב בהליך לאדם אחר, שזהותו ידועה (למשל, אח של, שותפו של וכדומה); תחביבים, עמדות פוליטיות, פילוסופיות או דתיות של המעורב בהליך; זיהוי רכוש אישי או מקרקעין הקשורים לאדם המעורב בהליך; כל מידע אחר, שעשוי להוביל לזיהויו של מעורב בהליך.

כללים דומים בעניין פרסום הפסיקה נקבעו גם בחוק בית המשפט לענייני משפחה של מדינת מערב אוסטרליה,¹⁰⁰ ששמרה לעצמה אוטונומיה שיפוטית בכל הנוגע לדני המשפחה.¹⁰¹

תחילתו של שינוי מגמה בכל הנוגע לפומביות הדיון ופרסום של פסקי הדין ניתן לזהות כבר בתיקונו של חוק דיני המשפחה בשנת 1983. על פי התיקון, נקבע בסעיף 97 לחוק, שבית המשפט לענייני משפחה יקיים את דיוניו בדלתיים פתוחות, תוך שהוא מעניק לבית המשפט את שיקול הדעת לקבוע מי יהיה נוכח בדיון ומי לא, ואף לקבוע שהדיון, כולו או חלקו, יתקיים בדלתיים סגורות.

ואולם, ההוראות בעניין מגבלות הפרסום לא שונן, והדבר גרם לכך שבפועל, חלק מצומצם למדי מפסיקת בתי המשפט לענייני משפחה באוסטרליה פורסם.¹⁰² מצב זה גרר גל של ביקורת כלפי בתי המשפט מצדם של משפטנים ומלומדים, שהחלו לפרסם השערות בדבר הטיות של שופטים שמוסותרות באמצעות אי פרסום של פסקי הדין, פסיקה אידיאולוגית וכדומה.¹⁰³

בעקבות ביקורת זו, עם מינוייה של השופטת Diana Bryant לתפקיד נשיאת בתי המשפט לענייני משפחה

⁹⁵ מערכת זו מופעלת כיום כמעט בכל אוסטרליה, למעט במדינת מערב אוסטרליה, השומרת על עצמאות שיפוטית בכל הנוגע לענייני משפחה. ראו Lyn Newlands, "Lifting the Veil - The Changing Face of Judgments Publishing in the Family Court of Australia" 17(4) *Austl. L. Libr.* 250, 250 (2009) (להלן: ניוולנדס, פרסום פסיקה).

⁹⁶ **ברופי ורוברטס, פומביות ושקיפות שם.**

⁹⁷ סעיף 121(2).

⁹⁸ חוק דיני המשפחה, סעיף 121(1). יש לציין, שלפי סעיף זה, המעורבים בהליך הם גם עדים וגם אנשים המקורבים לצדדים להליך בדרך כלשהי (למשל: קרובים, שותפים, ידידים או בעלי עניין אחרים בתוצאותיו של ההליך). הליכים פליליים לפי החוק לא יינקטו אלא בהסכמת התובע הכללי (שם, סעיף 121(8)).

⁹⁹ שם, סעיף 121(3)(a).

¹⁰⁰ Family Court Act 1997, S. 243

¹⁰¹ ראו לעיל, הערה 95.

¹⁰² פסיקת בתי המשפט לענייני משפחה מתפרסמת באחת משתי דרכים: באמצעות דיווחי פסיקה (law reports) שנועדו בעיקר לדיווח על תקדימים חשובים, ובאמצעות פרסומי פסיקה (Judgments Publishing), שבהם מתפרסם פסק הדין במלואו (ניולנדס, פרסום פסיקה עמ' 250-251). **דיווחי פסיקה** אינם מתפרסמים באופן רשמי, אך הם מתפרסמים באמצעות שני מאגרים מסחריים שפתוחים למנויים בלבד: **CCH** Family Law Cases, ו-Family Law Reports הזמין למנויי המאגר המשפטי LexisNexis. **פרסומי פסיקה** מתפרסמים לתקופה מוגבלת באתר בית המשפט, ובאופן קבוע באתר AustLII. אתר זה מכיל שני מסדי נתונים של פרסומי פסיקה בענייני משפחה: [Family Court of Australia 1982](#) ו-[Family Court of Australia - Full Court 2008](#).

¹⁰³ ניוולנדס, פרסום פסיקה 252.

בשנת 2004, היא הודיעה על שינוי מדיניות בכל הנוגע לפרסומם של פסקי דין בענייני משפחה, מתוך כוונה להביא לידי כך שכל הפסיקה בענייני משפחה תהיה זמינה לכל בחינם, למעט במקרים נדירים, שלפי החלטת רשם בית המשפט לא ראוי לפרסם את פסק הדין.¹⁰⁴

כדי ליישם מדיניות זו, הוקמה ועדה שתפקידה היה ליצור תבנית אחידה לפסקי הדין בענייני משפחה, ולפתח הדרכות בעניין הסתרת זהותם של המעורבים בהליך, באופן שיעלה בקנה אחד עם הוראות החוק. המלצותיה של הוועדה אושרו בשנת 2006, והחל משנת 2007, החלו בתי המשפט לענייני משפחה לפרסם את פסקי הדין באופן סדיר, בהתאם לתבנית ולהנחיות שנקבעו על ידי הוועדה.¹⁰⁵

כמו כן, פותח נוהל מסודר לקביעת המדיניות בנוגע לפרסומם של פסקי דין והדרכים ליישומה, וכן נקבע מנגנון היררכי המאפשר הכרעה בשאלות הנוגעות לפרסום העולות מעת לעת.¹⁰⁶

בנוסף, החל משנת 2007 הוקמה במערכת בתי המשפט לענייני משפחה מחלקה מיוחדת, שבה עובדים מנהל ושני פקידי פרסום. תפקידם של פקידי הפרסום הוא לדאוג לפרסומם של פסקי דין בערכאה הראשונה ולהשמיט פרטים מזהים מהם. פקידי אלו נבחרים בהתאם למיומנות הנדרשת לתפקיד, ומקבלים הכשרה מתאימה.¹⁰⁷ מנהל היחידה מופקד על פרסומם של פסקי דין בערכאות הערעור ועל ניהולה של מערכת הפרסום באופן שיאפשר לעמוד ביעדי המדיניות שנקבעו.¹⁰⁸

3.2. אנגליה

3.2.1. חקיקה

באנגליה, השאלה האם פסק הדין יינתן בפומבי או בדלתיים סגורות מסורה לשיקול דעתו של השופט,¹⁰⁹ ואם הוחלט שפסק הדין יינתן בדלתיים סגורות, יחולו על פסק הדין מגבלות פרסום, כדלהלן.

הוראת החוק הוותיקה ביותר בנוגע להגבלות על פרסום פסקי דין בענייני משפחה היא זו המצויה בסעיף 1(b) לחוק ההליכים המשפטיים משנת 1926.¹¹⁰ סעיף זה לא נועד להגן על פרטיותם של המעורבים בהליך, אלא למנוע פרסום של פסקי דין באופן שיגרום לפגיעה במוסר הציבורי.¹¹¹

בהתאם לתכלית זו נקבעו גם המגבלות על פרסום פסק הדין שלפיהן, בכל הנוגע להליכי נישואין וגירושין,¹¹² יש להימנע לחלוטין מפרסום פסק הדין, למעט: זהותם, כתובתם ומשלח ידם של המעורבים בהליך; תיאור תמציתי של טענות התביעה וההגנה; סיכום של השאלות המשפטיות שעלו אגב הדיון והכרעת בית המשפט בעניינן; סיכום ממצה של הכרעת המושבעים ופסיקת בית המשפט.

הוראה חשובה נוספת לעניין זה מצויה בסעיף 12 לחוק האדמיניסטרציה של המשפט (Administration)

¹⁰⁴ שם, עמ' 252.

¹⁰⁵ שם, עמ' 252-253.

¹⁰⁶ שם, עמ' 253.

¹⁰⁷ שם.

¹⁰⁸ שם.

¹⁰⁹ (Adam Wolanski and Kate Wilson, "[The Family Courts: Media Access & Reporting](#)", (July 2011), p. 20 (להלן: וולנסקי ווילסון, נגישות ודיווח).

¹¹⁰ Judicial Proceedings (Regulation of Reports) Act 1926

¹¹¹ "An Act to regulate the publication of reports of judicial proceedings in such manner as to prevent injury to public morals".

¹¹² קיים חוסר בהירות בכל הנוגע לתחולתה של הוראה זו כאשר הדיון אינו עוסק במישורין בנישואין וגירושין, אלא רק בסעד טפל הנגרר להליכים בעניינים אלו. ראו לעניין זה, וולנסקי ווילסון, נגישות ודיווח עמ' 17.

of Justice Act, 1960) הקובעת שפרסום מידע הנוגע להליך שהתנהל בדלתיים סגורות לא ייחשב כעבירה של ביזיון בית המשפט, אלא אם מדובר בהליך הנוגע לקטינים, ובכלל זה: הליכי אימוץ, אומנה, אפטרופסות, מזונות ילדים, חינוך ילדים, משמורת וזכויות ביקור,¹¹³ או כאשר בית המשפט אסר במפורש את פרסום המידע.¹¹⁴

אף על פי כן, כאשר מדובר בפרסום החלטה או פסק דין של בית המשפט בהליך שהתנהל בדלתיים סגורות, הפרסום לא ייחשב כעבירה של ביזיון בית המשפט גם אם ההליך נוגע לקטינים, אלא אם כן בית המשפט אסר את הפרסום במפורש.¹¹⁵

בשנת 1989 נחקק חוק הילדים (Children Act 1989), שקבע בסעיף 97(2) של החוק, שפרסומו של כל מידע שעלול לחשוף את זהותו של קטין כמי שמעורב בהליך הנדון בפני בית המשפט מהווה עבירה פלילית, אלא אם בית המשפט התיר את הפרסום.¹¹⁶ בהתאם להוראה זו, פרסום פרטים מזהים של המעורבים בהליך המתנהל בפני בית המשפט לענייני משפחה הוא אסור, אם פרסום זה עלול להסגיר את זהותם של קטינים המעורבים בהליך זה.

בשנים 2009-2010, פורסמו תקנות בעניין פרסום מידע מההליכים המתנהלים בפני בית המשפט לענייני משפחה.¹¹⁷ תקנות אלו הקלו במעט את ההגבלות על הפרסום, בעיקר כאשר הפרסום נועד לספק מידע לאנשי מקצוע שיכולים להיות מעורבים בהליך, אך עדיין לא הוסרו המגבלות מפני פרסום לכלל הציבור.

3.2.2. ביקורת ציבורית ותחילתה של רפורמה

מגבלות הפרסום האמורות גרמו לכך שחלק ניכר מפסיקות בתי המשפט לענייני משפחה לא זכה לסיקור תקשורתי ולא פורסם בכל דרך שהיא. מצב זה גרר אחריו ביקורת ציבורית, פוליטית ותקשורתית. כך למשל, ארגונים הפועלים לטובת זכויות הגבר במשפחה טענו שהסודיות האופפת את פסיקת בתי המשפט לענייני משפחה תורמת לתחושה שבתי המשפט מוטים לטובת נשים, וגופי תקשורת מרכזיים טענו, שהסודיות האמורה מחפה על הליכים שבהם קיים עיוות של הצדק, ומונעים מן התקשורת לסקר ולהציף את הבעיות של מערכת בתי המשפט לענייני משפחה.¹¹⁸

הביקורת הציבורית החלה לתת את אותותיה גם על המהלכים הפוליטיים בנושא שבנדון.¹¹⁹ בין השנים

¹¹³ סעיף 12(1)(a).

¹¹⁴ סעיף 12(1)(e).

¹¹⁵ סעיף 12(2). יש לציין שהוראה זו, לגבי קטינים, בוטלה בחוק הילדים, בתי הספר והמשפחות משנת 2010, אך יישומן של הוראות החוק האמור בכל הנוגע לפומביות הדיון בעניינם של קטינים הוקפא לעת עתה, כמבואר להלן, ליד הציון להערה 125.

¹¹⁶ הוראה דומה הייתה קיימת כבר בסעיף 39 לחוק הילדים והנוער (Children and Young Persons Act 1933), אך מנוסח הסעיף עולה שהוא חל בעיקר על פרסום בכלי התקשורת, ולא על פרסום של פסקי דין. עוד על סעיף זה ראו אצל וולנסקי ווילסון, נגישות ודיווח עמ' 18.

¹¹⁷ Family Proceedings Courts (Miscellaneous Amendments) Rules 2009; Family Proceedings (Amendment) (No. 2) Rules 2009 SI 2009/857. תחת ה-2010/2955 SI 2010, Family Procedure Rules 2010.

¹¹⁸ "A Conspiracy of Silence", *The Times* 7 July 2008. מאמר זה היווה "יריית פתיחה" לסדרה של מאמרים שפורסמו בתקשורת הבריטית בין ה-7 ביולי ועד ה-17 ביולי בשנה זו, שכולם עסקו בנושא זה, מתוך מגמה ברורה להטות את דעת הקהל ולהוביל לשינויי חקיקה בנוגע לפרסום מידע מההליכים המתנהלים בפני בית המשפט לענייני משפחה. לסקירה של מאמרים אלו ראו כאן. בתגובה לביקורת זו, מארק פוטר, ששימש כנשיא בתי המשפט לערעורים בין השנים 2005-2010, הסכים שהמצב בכל הנוגע לשמירה על עיקרון פומביות הדיון בהליכים המתנהלים בבתי המשפט לענייני משפחה רחוק מלהשביע רצון, אך טען שיש להבחין בין הליך פרטי, שנועד להגן על פרטיותם של הצדדים, להליך סודי, שנועד להסתר את ההליך מעיני הציבור. ראו: "Family justice is private - not secretive", *The Times* 11 July 2008.

¹¹⁹ לסקירה תמציתית של הנושא, ראו: Catherine Fairbairn, "Confidentiality and openness in family courts" SN/SP/6102 House of Commons Library, Social Policy Section, London, 7 January 2013 (להלן: פיירבארין,

2006-2007, פרסם משרד המשפטים שני מסמכי התייעצות בנוגע לשמירה על עיקרון פומביות הדיון בהליכים בענייני משפחה,¹²⁰ ובשנת 2008 פורסמו התגובות מטעם הציבור, התקשורת והאקדמיה למסמכים אלה.¹²¹

במקביל, הממשלה הבריטית החלה בהליך ניסויי - The Family Courts Information Pilot שבמסגרתו נבחנה האפשרות להעביר לצדדים פסקי דין מלאים, ובמקביל, להעביר את כל פסקי הדיון בענייני משפחה לאתר אינטרנט ציבורי, לאחר שאלו עברו הליך של אנונימיזציה. מטרתו של הניסוי הייתה, לבחון בקרב משפטנים, אזרחים ואנשי תקשורת את השאלה, האם פרסום בדרך זו מגביר את ההבנה הציבורית בכל הנוגע לפעילותה של מערכת בתי המשפט לענייני משפחה, והאם יישומה של התכנית מאפשר הגנה על פרטיותם של המעורבים בהליך. בספטמבר 2011 פרסם משרד המשפטים את תוצאות הניסוי.¹²² נמצא שפרסום פסקי הדיון לאחר העברתם הליך של אנונימיזציה הגביר את הנגישות של הציבור למערכת המשפט ושיפר את ההבנה הציבורית בכל הנוגע לפעילותה של מערכת המשפט בענייני משפחה. אולם, הובעה דאגה בציבור מפני פגיעה אפשרית בפרטיותם של המעורבים בהליך, ובשל כך, הומלץ לבחון האם מן הראוי לשאוף לפרסם את כל פסקי הדיון, או שמא יש לפרסם מדגם מפסקי הדיון, ואם כך ייעשה, על פי אלו אמות מידה ייבחר המדגם?¹²³

בשנת 2010 נחקק חוק הילדים, בתי הספר והמשפחות (Children, Schools and Families Act, 2010), שנועד לחזק את ההגנה על קטינים ומשפחותיהם. בחוק זה שולבו מספר הוראות העוסקות בפרסום מידע מהליכים בענייני משפחה המתנהלים בדלתיים סגורות. כך, נקבע שתבוטל ההוראה שבחוק האדמיניסטרציה של המשפט בעניין פרסום מידע מהליכים המתנהלים בפני בית המשפט לענייני משפחה, הקובעת שפרסום מידע מהליכים המתנהלים בדלתיים סגורות ונוגעים לקטינים ייחשב כביזיון בית המשפט. הוראה זו הוחלפה בשני סעיפי חוק המקנים לבית המשפט את הסמכות לאשר את הפרסום, או לקבוע נוהל המגדיר את הדרך שבה ניתן יהיה לפרסם מידע מהליכים אלה.¹²⁴

מתן שיקול הדעת לבית המשפט והסמכת בתי המשפט לקבוע נהלים לפרסום של פסקי דין פתחו את הפתח להסדרה קבועה של נוהל שיאפשר את פרסום של החלטות ופסקי דין של בתי המשפט לענייני משפחה.¹²⁵ כמו כן, הודגש שהליכים העוסקים בנישואין, מעמד אישי, מזונות אישה ויחסי ממון בין בני זוג לא ייחשבו כהליכים שפרסום מידע בעניינם אסור.¹²⁶

ואולם, בעקבות התנגדות של הוועדה לענייני חקיקה של בית הנבחרים הבריטי, הוקפאה בשנת 2011 כניסתן לתוקף של ההוראות האמורות, בעיקר בשל טענות בדבר פגמים בהליך ההתייעצות והתעלמות מעמדות של

סודיות ופתיחות)

Confidence and confidentiality: Improving transparency and privacy in family courts [CP 11/06](#); ¹²⁰

Confidence & confidentiality: Openness in family courts – a new approach [Cm 7131](#)

Family Justice in View [Cm 7502](#) ¹²¹

Ministry of Justice, [The Family Courts Information Pilot November 2009- December 2010](#), August 2011 ¹²²

ראו **פיירבארין, סודיות ופתיחות** עמ' 12. ¹²³

סעיף 11(2). ¹²⁴

ראו דברי ההסבר לחוק אצל **פיירבארין, סודיות ופתיחות** עמ' 8-9. ¹²⁵

סעיף 11(6). בנוסף, החוק קובע הוראות מיוחדות בעניין פרסום מידע על ידי התקשורת, ומנגנון ערעור בנוגע להחלטה האם לפרסם את המידע או לא. ¹²⁶

הכנסת

תחום חקיקה ומחקר משפטי

גופים מרכזיים במדינה המתנגדים להגברת הפומביות של הדיונים, בשל החשש מפני פגיעה בקטינים.¹²⁷

3.2.3. הנוהל החדש

בינואר 2013, מונה ג'יימס מונבי לתפקיד נשיא בתי המשפט לענייני משפחה, ומייד בתחילת כהונתו הוא הכריז על הגברת השקיפות של בתי המשפט לענייני משפחה כאחד משלושה גורמים חשובים בתכנית הרפורמה שהוא מתכנן בבתי משפט אלה.

כשנה לאחר מכן, פרסם מונבי הנחיות ראשוניות בכל הנוגע לפרסום של פסקי דין בענייני משפחה, מתוך כוונה שהנחיות אלו ייהפכו בעתיד לנהלים מסודרים של בתי המשפט בענייני משפחה.¹²⁸ הנחיות אלו נכנסו לתוקף בפברואר 2014.¹²⁹

כלל, מונבי מעיר שהפרקטיקה היא, שהשופט הדן בתיק מחליט האם לאשר את פרסומו של פסק הדין או לא. אם פסק הדין מאושר לפרסום, על פי רוב, השופט יורה על מחיקת פרטים מזהים מפסק הדין.

ואולם, אם ראה השופט שקיים סיכוי סביר שבשל ההתעניינות הציבורית או נסיבות העניין קיים חשש סביר שפרסומו של פסק הדין יוביל לזיהויים של המעורבים, למרות שפסק הדין עבר הליך של אנונימיזציה, הוא רשאי להורות שלא לפרסם את פסק הדין.¹³⁰

לפי מונבי, פרקטיקה זו אינה מספקת מענה ראוי למצבים שבהם הצדדים מעוניינים בפרסום זהותם (למשל, כדי לנהל מאבק ציבורי נגד המדיניות שהובילה לכך שהם יצאו חייבים בדין) או כאשר קיים אינטרס ציבורי בפרסום זהותם (למשל, כאשר מפסק הדין עולה שאישיות ציבורית בגדה בבן זוגה).

בהנחיות, הבחין מונבי בין שני סוגים של פסקי דין: פסקי דין שהשופט **חייב לפרסם**, ופסקי דין שהשופט **רשאי לפרסם**.

כאשר קיים עניין ציבורי בפרסום פסק הדין, השופט חייב לפרסמו, בין אם התבקש לעשות כן על ידי הצדדים או על ידי התקשורת, ובין אם לאו.¹³¹

כמו כן, ישנם נושאים שבהם תתקיים חזקה שלפיה על השופט לפרסם את פסק הדין, אלא אם קיימות סיבות מוצדקות להימנע מכך. על פי ההנחיות, הליכים שלגביהם יש חזקה שיש לפרסם את פסק הדין הם בעיקר כאלה הנוגעים להגנה על קטינים כגון: הליכים הקשורים בהאשמות על פגיעה רגשית, פיזית או מינית בקטינים; הליכי אימוץ, משמורת או פיקוח; הליכים הקשורים בשלילת חירות לשם הגנה על קטינים; הליכים הקשורים במתן טיפול רפואי; הליכים הנוגעים להגבלת הפרסום של מידע הנוגע להליכים.¹³²

בכל מקרה אחר, פרסומו של פסק הדין יהיה על פי בקשה מפורשת של אחד מהצדדים לדיון או של נציג

¹²⁷ ראו **פיירבארין, סודיות ופתיחות עמ' 9-10**.

¹²⁸ [Transparency in the Family Courts, Publication of Judgments, Practice Guidance](#) issued on 16 January 2014 by Sir James Munby, President of the Family Division. (שם) שקיים סיכוי קלוש לשינויי חקיקה בנושא זה, בעתיד הקרוב.

¹²⁹ שם, סעיף 14.

¹³⁰ שם, סעיף 13.

¹³¹ שם, סעיף 16.

¹³² סעיף 17. רשימה של ההליכים מפורטת בנספח 1 לנוהל. בנספח 2 לנוהל ישנם הליכים נוספים שבעניינם ברירת המחדל צריכה להיות שיש לפרסמם, אך הם אינם נוגעים כל כך לנושא של מסמך זה, והם קשורים בעיקר להליכי הכרזה על אדם כפסול דין לעניינים שונים.

כלי תקשורת, והפרסום מסור לשיקול דעתו של השופט.¹³³

בהחלטה האם לפרסם את פסק הדין, על השופט לתת משקל ראוי לכל ההיבטים, כולל הזכויות המתאימות לפי האמנה האירופית לזכויות אדם, ובהן: הזכות להליך הוגן (סעיף 6 לאמנה); הזכות לפרטיות (סעיף 8 לאמנה); הזכות לחופש הביטוי (סעיף 10 לאמנה) וההשפעה האפשרית של הפרסום על כל הליך פלילי, עכשווי או פוטנציאלי.¹³⁴

אם הוחלט לפרסם את פסק הדין, יש להקפיד על ציון הרשויות הציבוריות המעורבות ושמות העדים המומחים, אלא אם יש סיבה טובה להימנע מכך.¹³⁵

ככלל, יש להימנע מפרסום זהותם של קטינים, מבוגרים פגיעים ובני משפחותיהם, אלא אם החליט השופט שיש סיבות טובות המצדיקות לנהוג אחרת.¹³⁶

האנונימיזציה של פסק הדין לא תחרוג מן הדרוש לשם ההגנה על פרטיותם של קטינים ובני משפחתם או של המעורבים בהליך, אלא אם ראה השופט שקיימת סיבה טובה המצדיקה הרחבה של היקף האנונימיזציה.¹³⁷

אם פסק הדין מנוסח בצורה המסגירה את זהותם של המעורבים, ומדובר בהליך שהשופט חייב לפרסם את פסק הדין בעניינו, האנונימיזציה של פסק הדין תתבצע על ידי עורך הדין של מי שהוגדר כמבקש בהליך. כאשר מדובר בהליך שהשופט רשאי לפרסם את פסק הדין בעניינו, האנונימיזציה של פסק הדין תתבצע על ידי עורך הדין של מי שמבקש את פרסומו של פסק הדין.¹³⁸

בהחלטה לאפשר את פרסומו של פסק הדין, השופט יקצוב זמן להשלמת הליך האנונימיזציה, ולאחר שיקבל לידי את העותק המתוקן של פסק הדין, יאשרו, ויוסיף על גביו הצהרה שיפוטית המבהירה שפסק הדין פורסם לאחר השמטת פרטים מזהים על מנת להגן על פרטיותם של המעורבים, שכל מי שמקבל לידי את פסק הדין נדרש לכבד מטרה זו, ומי שייכשל בכך יואשם בביזיון בית המשפט.¹³⁹

בנוגע להוצאות הדרושות לשם עריכתו של פסק הדין לשם פרסומו, אם הוחלט לפרסם את פסק הדין בשל העניין הציבורי שהוא מעורר, ההוצאות ישולמו מן הקופה הציבורית.¹⁴⁰ אם הוחלט על הפרסום בשל צורך מיוחד להגן על קטינים כאמור לעיל, הוצאות הפרסום יחולקו שווה בשווה בין הצדדים.¹⁴¹ אם ההחלטה בדבר פרסומו של פסק הדין באה בעקבות בקשה לפרסומו, הוצאות הפרסום יוטלו על מי שביקש את הפרסום.¹⁴²

ולבסוף, במידה שקיימת חובה לפרסם את פסק הדין, פסק הדין המוכן לפרסום יימסר לאלתר לפרסום באתר האינטרנט של הפסיקה הבריטית והאירית - (British and Irish Legal Information Institute (BAILII)). אם לא קיימת חובה כאמור, השופט רשאי לפרסם את פסק הדין הערוך באתר זה, או להימנע מכך. אם

¹³³ שם, סעיף 18.

¹³⁴ שם, סעיף 19.

¹³⁵ שם, סעיף 20(i).

¹³⁶ שם, סעיף 20(ii).

¹³⁷ שם, סעיף 20(iii).

¹³⁸ שם, סעיף 21.

¹³⁹ שם.

¹⁴⁰ שם, סעיף 22(i).

¹⁴¹ שם, סעיף 22(ii).

¹⁴² שם, סעיף 22(iii).

לא פורסם פסק הדין באתר האמור אף שהוחלט להתיר את פרסומו, בית המשפט ימציא עותק של פסק הדין הערוך לכל מבקש, תמורת תשלום ראוי.¹⁴³

3.3. ארצות הברית

3.3.1. כללי

זכות האדם לפרטיות אמנם אינה מעוגנת בחוקת ארצות הברית, אך היא הוכרה כזכות חוקתית בפסיקת בתי המשפט, והיא אף מוכרת כזכות חוקתית בחוקותיהן של חלק ממדינות ארצות הברית.¹⁴⁴

לארצות הברית יש מסורת יציבה של הגנה על עיקרון פומביות הדין.¹⁴⁵ ביטוי למסורת זו נתן השופט דגלס (Douglas) בפסק הדין בעניין *Craig*¹⁴⁶ מלפני כ-67 שנים, שתקף עד עצם היום הזה, באומרו ש "A trial is a public event. What transpires in a courtroom is public property"- נפסק, שמן התיקון הראשון לחוקת ארצות הברית יש ללמוד שלציבור יש זכות עיון במידע הנוגע להליכים פליליים,¹⁴⁷ ועיקרון זה יושם בפסיקה גם בנוגע להליכים אזרחיים.¹⁴⁸

מכוחו של עיקרון פומביות הדין הוכרה בפסיקה גם זכותו של הציבור לעיין בכל מסמך הקשור להליך המשפטי.¹⁴⁹

עם זאת, הפסיקה הבהירה שזכותו של הציבור לעיין בפסקי הדין ובתיקי בתי המשפט אינה זכות מוחלטת, ולבית המשפט מסור שיקול הדעת להחליט, האם לאפשר לציבור גישה מלאה לתיק או לא.¹⁵⁰ ככלל, נפסק שניתן יהיה לסייג את עיקרון פומביות הדין רק לשם הגנה על זכות שמעמדה גבוה מעיקרון פומביות הדין, מכוחן של הוראות חוק שנועדו לשם כך והן מנוסחות בצורה מידתית (narrowly tailored).¹⁵¹ בית המשפט העליון של מדינת פנסילבניה פסק, שבית המשפט יאסור את פרסומו של פסק דין בהתקיימם

¹⁴³ שם, סעיף 23.

¹⁴⁴ **בלנקלי, הסרת פרטים מזהים עמי' 415.**

¹⁴⁵ Arthur R. Miller, "Confidentiality, Protective Orders, and Public Access to the Courts", 105 **Harv. L. Rev.** 428 (1991) ("By longstanding tradition, the American public is free to view the daily activities of the courts through an expansive window that reveals both our civil and criminal justice systems. Through this window, people can watch an endless panoply of lawsuits, litigants, judges, juries, sometimes garishly illuminated by television lights and dramatized by graphic, occasionally lurid, press reports")

¹⁴⁶ **Richmond Newspapers v. Virginia**, 448 U.S. 555, וראו גם, *Craig v. Harney*, 331 U.S. 367, 373 (1947). (1980) (להלן: פרשת ריצימונד).

¹⁴⁷ ראו פרשת ריצימונד, וכן, *Nixon v. Warner Communications* 435 U.S. 589, 597 (1978) וראו בהרחבה, *Craig H. Lubben*, "First Amendment - Constitutional Right of Access to Criminal Trials" 71 **J. Crim. L. & Criminology** 547 (1980).

¹⁴⁸ ראו למשל: **Burkle v. Burkle**, 576 A2d. 261 (N.J. 1990); **New Jersey Div. of Youth and Fam. Svcs. v. J.B.** 37 Cal. Rptr.3d 805 (Ct App. 2006) (להלן: פרשת בורקל).

¹⁴⁹ ראו, *Laura Morgan*, "Strengthening the Lock on the Bedroom Door: The Case Against Access to Divorce Court Records On Line" 17 **Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers** 45, 48 (2001) ובאסמכתאות שם, הערה 13 (להלן: מורגן, נגד גישה מקוונת).

¹⁵⁰ **Nixon v. Warner Communications, Inc.**, 435 U.S. 589, 598 ("It is uncontested, however, that the right to inspect and copy judicial records is not absolute. Every court has supervisory power over its own records and files, and access has been denied where court files might have become a vehicle for improper purposes. For example, the common-law right of inspection has bowed before the power of a court to insure that its records are not 'used to gratify private spite or promote public scandal' through the publication of 'the painful and sometimes disgusting details of a divorce case.'")

¹⁵¹ **Press-Enterprise Co. v. Superior Ct.**, 464 U.S. 501, 510 (1984)

של שני תנאים: כאשר איסור הפרסום משרת עניין ציבורי משמעותי (important governmental interest) וכאשר אין בנמצא אמצעי אחר, המשרת עניין זה בצורה הפוגעת פחות בפומביות הדיון.¹⁵² באופן דומה, בית המשפט לערעורים של מדינת קליפורניה¹⁵³ קבע, מבחן בן ארבעה שלבים להטלת איסור על פרסום של פסקי דין ופתיחתם של תיקי בית המשפט לעיון הציבור, כדלהלן:

- א. יש לוודא שקיים אינטרס גובר (overriding interest) התומך באיסור הפרסום;
- ב. קיימת סבירות גבוהה (substantial probability) שהאינטרס האמור ייפגע אם לא ייאסר הפרסום;
- ג. הבקשה לאסור את הפרסום מותאמת באופן מדויק (narrowly tailored) כדי לשרת את האינטרס האמור;
- ד. אין בנמצא אמצעי שפגיעתו בעיקרון פומביות הדיון פחותה מזו הצפויה בשל איסור הפרסום בהתאם לבקשה.

3.3.2. פרסום פסיקה בענייני משפחה

ברוב המדינות לא קיימת חקיקה האוסרת או מגבילה את פרסום של פסקי דין בענייני משפחה, ואף לא נמצאו הוראות המחייבות את השמטתם של פרטים מזהים מפסקי הדיון. נראה שהסיבה לכך היא, שבניגוד לישראל, למעט במדינת דלוור,¹⁵⁴ במדינות ארצות הברית הליכים בענייני משפחה מתנהלים בדלתיים פתוחות, אם כי, בחלק מן המדינות ניתנת לבית המשפט הסמכות להורות על סגירת דלתות בית המשפט, כמבואר להלן.

בפסק דין משנת 1974 פסק בית המשפט של **מדינת דלוור**,¹⁵⁵ שהציבור רשאי לעיין בתיקי בית המשפט לענייני משפחה, (כולל בפסקי הדיון), רק אם יוכח קיומו של אינטרס חיוני למבקש בתיק. בית המשפט אף הדגיש, שהעובדה שצד להליך הוא דמות ציבורית, כשלעצמה, אינה מצדיקה חשיפה של התיק לציבור.¹⁵⁶

¹⁵² In Re: M.B. 819 A.2d 59, 63 (Pa Super. 2003)

¹⁵³ NBC Subsidiary, Inc. v. Superior Court 86 Cal.Rptr2d 778 (Cal.App. 1999)

¹⁵⁴ State of Delaware, 147th General Assembly, [Senate Concurrent Resolution 9 - The Blue Ribbon Task Force on the Feasibility of Opening Family Court Proceedings to the Public](#) 14 April 2014, Appendix F, Memo by James G. McGiffin, Jr., Senate Attorney, at p. 1 ("Currently, proceedings involving adoption/termination of parental rights, custody rights/visitation, dependency/neglect, guardianship, paternity, and divorce/alimony/property division in Family Court are presumed closed by statute, unless sufficient reasons exist to open the proceedings to the public").

¹⁵⁵ לא למותר להעיר בהקשר זה, שאמנם סעיף 91 של חוקת דלוור פותח בקביעה ש-"All courts shall be open", אך בית המשפט העליון במדינה פירש, שהוראה זו נועדה להבטיח את הגינות ההליך המשפטי, ולא להגן על עיקרון פומביות הדיון בהליכי משפחה, כדרך שנעשה בסעיף 71(7) לחוקה, בנוגע להליך הפלילי (Husband C. v. Wife C 320 A.2d 717 (Del. 1974)).

¹⁵⁶ ראו גם, Hartley-Nagle v. State 887 A.2d 477 fn. 18 (Del.Ch. 2005)

¹⁵⁶ יש להעיר שבפסק דין משנת 2012 (Del. Coalition for Open Gov't v. Strine 894 F.Supp 2d 493, 500 (2012))

נקבע, שהגנה על עיקרון פומביות הדיון תינתן בהתאם למבחן הניסיון וההיגיון (experience and logic test). לפי מבחן זה, הליכים בפני בתי המשפט ייחשבו כחוסים תחת עיקרון פומביות הדיון כאשר קיימת מסורת של נגישות ציבורית להליכים מן הסוג שבנדון (ניסיון), וכאשר לגישה של הציבור להליך יש תפקיד חיובי משמעותי בניהולו של ההליך שבנדון (היגיון). אמנם, פסק דין זה לא עסק בהליכים בפני בית המשפט לענייני משפחה, אך בחוות דעת שהוגשה לאחרונה לוועדה הציבורית הני"ל בהערה 154 על ידי James G. McGiffin, Jr. מן הייעוץ המשפטי לסנאט במדינת דלוור, הועלתה ההשערה שיישומו של המבחן האמור על הליכים בענייני משפחה מעמיד בספק את חוקיותה של המדיניות הנהוגה עד היום, האוסרת פרסום של פסקי דין בענייני משפחה. לדברי מקגיפין, אמנם במדינת דלוור רוב ההליכים בענייני משפחה מתנהלים בדלתיים סגורות, אך ברוב המוחלט של מדינות ארצות הברית יש מסורת שלפיה הליכים אלו מתנהלים בדלתיים פתוחות. מקגיפין סבור שפסק הדיון בעניין הקואליציה מסמן מגמה שעשויה ללמד שבית המשפט עשוי לפסוק שהיתרונות הגלומים בפתיחתו של ההליך

אמנם, הוועדה הציבורית של הסנאט במדינת דלוור בנוגע לפתיחתם של הליכים בענייני משפחה לציבור, שמסקנותיה פורסמו לאחרונה ממש, המליצה שהליכים הנוגעים לגירושין, נישואין, מזונות ויחסי ממון יהיו פומביים ופתוחים לעיונו של הציבור, אלא אם קיים אינטרס לגיטימי מיוחד של אחד מן המעורבים בהליך, המצדיק ניהול של ההליכים או חלקם בדלתיים סגורות.¹⁵⁷ ואולם, נכון למועד כתיבת שורות אלו, המלצות אלו עדיין לא יושמו בחקיקה.

כאמור, אף בחלק מן המדינות שבהן מקובל שדיוני בית המשפט לענייני משפחה מתנהלים בדלתיים פתוחות, ניתן למצוא לעיתים הוראות המאפשרות לבתי המשפט לסגור את דלתותיהם בפני הציבור ולמנוע עיון בתיקי בית המשפט ופרסום של פסק הדין.

כך למשל, **במדינת ניו ג'רזי** נקבע שככלל, הליכים בענייני משפחה אינם חסויים מעין הציבור, אך לבית המשפט תהיה סמכות לקבוע שהליכים בעניינים אלו יהיו חסויים, מטעמים מיוחדים, שיירשמו.¹⁵⁸

בית המשפט העליון של **מדינת פנסילבניה** פסק, שעל אף שהליכים בענייני משפחה מתנהלים במדינה זו בדלתיים פתוחות, בית המשפט רשאי למנוע את פרסומם של פסקי הדין, אם מצא שהפרסום עלול לשמש אמצעי לקידומן של מטרות מזיקות או לא ראויות,¹⁵⁹ או כאשר פרסומו של פסק הדין צפוי לגרום נזק ברור ומשמעותי (clearly defined and serious injury) למי שמבקש שייאסר פרסומו של פסק הדין.¹⁶⁰

ואולם, בית המשפט לערעורים של **מדינת קליפורניה** הכריז על אי חוקיותו של חוק שקבע שבתי המשפט צריכים למנוע פרסום או עיון בתיקי בית המשפט לענייני משפחה העוסקים בגירושים, כאשר הפרסום עלול לחשוף פרטים מזהים הנוגעים לרכושם או חובותיהם של הצדדים המעורבים בהליך. פסילתו של החוק התבססה על כך, שבית המשפט מצא שניתן היה להגן על פרטיותם של הצדדים מבלי לפגוע פגיעה כה קשה בעיקרון פומביות הדיון.¹⁶¹

במדינת ניו יורק מקובלת ההנחה המשפטית בדבר היותו של כל הליך משפטי פתוח לציבור הרחב.¹⁶² אף על פי כן, סעיף 4 לחוק בתי המשפט מאפשר לבית המשפט הדין בענייני גירושין או בעבירות מין, לסגור את דלתות בית המשפט בפני כל אדם שאינו מעורב בהליך במישרין.¹⁶³

יש לציין, שהפסיקה במדינה זו אף הכירה בסמכותו של בית המשפט לסגור את ההליכים המתנהלים

לציבור עולים על החסרונות הכרוכים בכך. אמנם, **מורגן, נגד גישה מקוונת** עמ' 52, טוענת שמפסיקת בתי המשפט בארצות הברית עולה, בניגוד לטענתו של מקגיפין, ש-"While there is a long tradition that court proceedings in general are open to the public, there is an equally long tradition that divorce cases are not open to public".

¹⁵⁷ אינטרסים לגיטימיים שהוזכרו במסקנות הוועדה (לעיל הערה 154, עמ' 4), הם: בטיחותם של המעורבים בהליך, מעמדם, השפעות החשיפה של המידע הפרטי לציבור, עמדתם של גורמים מקצועיים בהקשר זה, הסיכוי שייגרם נזק בשל חשיפת המידע וכל גורם אחר המצדיק הגנה על הפרטיות על חשבון שמירת עיקרון פומביות הדיון, כאשר ברור שלא ניתן להגן על הפרטיות מבלי לפגוע בפומביות הדיון. בנוגע להליכים הנוגעים במישרין לקטינים כהליכי אימוץ, אמנה, משמורת וכדומה, הוועדה המליצה להותיר את המצב המשפטי הקיים על כנו, אך קבעה שבית המשפט רשאי, גם בהליכים אלו, לקבוע שההליך יהיה פומבי, מן הטעמים האמורים או לטובת מחקר אקדמי הנוגע להליך המתנהל בפני בית המשפט.

¹⁵⁸ New Jersey Rules 5:3-2(b)

¹⁵⁹ **Katz v. Katz** 514 A.2d 1374 (Pa. Super. 1986)

¹⁶⁰ שם, עמ' 1380.

¹⁶¹ **פרשת בורקל**.

¹⁶² הנחה זו מבוססת הן על הוראות חוק מפורשות, והן על פסיקת בתי המשפט. ראו: N.Y. JUD. LAW § 4 : NY Code - Section 4 ("The sittings of every court within this state shall be public, and every citizen may freely attend the same"); **Westchester Rockland Newspapers v. Leggett**, 48 N.Y.2d 430, 437 (1979); **Danco Laboratories, Ltd. v. Chemical Works of Gedeon Richter, Ltd.**, 274 A.D.2d 1 (1st dep't 2000).

¹⁶³ N.Y. JUD. LAW § 4 : NY Code - Section 4

בפניו לציבור גם ללא הסמכה סטטוטורית מפורשת, על פי בקשה של אחד הצדדים להליך או מיוזמתו של בית המשפט.¹⁶⁴

לפי חוק בתי המשפט לענייני משפחה של מדינת ניו יורק, רשומות הקשורות בהליכים המתנהלים בפני בית המשפט לענייני משפחה לא תפורסמה לעיון חופשי לציבור הרחב, אלא אם בית המשפט קבע אחרת.¹⁶⁵ להשלמת התמונה יש לציין, שבחלק מענייני המשפחה ישנן הוראות חוק במדינת ניו יורק, הקובעות שמסמכים הנוגעים להליכים מסוימים בענייני משפחה יהיו מסמכים חסויים (Sealed records).¹⁶⁶ כמו כן, כללי בתי המשפט מסמיכים את בית המשפט להורות על סגירתו של התיק בפני הציבור מטעמים מיוחדים, שיירשמו.¹⁶⁷

במדינת פלורידה קובע החוק, שפקידי בתי המשפט אינם רשאים לפרסם תמונה או העתק של רשומה ציבורית (public record) באתר אינטרנט הנגיש לכל הציבור, אם התמונה או ההעתק עוסקים בשחרור מהצבא, תעודת פטירה או תיק של בית המשפט או מסמך הקשור להליך, אם ההליך האמור עוסק בענייני משפחה, בעניינים הנוגעים לשפיטת קטינים או להליכים פליליים הכרוכים במינוי קצין מבחן.¹⁶⁸

3.4. ניו זילנד

3.4.1. כללי

בניו זילנד, ככלל, רוב ההליכים המשפטיים מתנהלים באופן פומבי, ומקובל שעיקרון פומביות הדיון מחייב מתן גישה חופשית לציבור לתיקי בתי המשפט.¹⁶⁹

עם זאת, מקובל גם, שניתן למנוע גישה חופשית כאמור, בשל אחת מן הסיבות הבאות:

- א. גישה חופשית עלולה לפגוע בניהול חקירה, בניהולו של ההליך המשפטי או בזכויותיהם של בעלי הדיון;
- ב. הפרסום עלול לפגוע בביטחוןנו של אדם או בביטחון המדינה;
- ג. הפרסום עלול לפגוע בסודות מסחר או באינטרס מסחרי אחר;
- ד. כאשר התיק קשור להליכים שפרסומם אסור על פי חוק, כהליכי לשון הרע או יחסי ממון בין בני זוג;
- ה. כאשר על ההליך מוטלת חובת סודיות;
- ו. כאשר הפרסום עלול לפגוע בפרטיותו של אדם;
- ז. כאשר הפרסום מנוגד להוראות בית המשפט.¹⁷⁰

¹⁶⁴ In Re Dorothy D, 49 N.Y.2d 212 (1980)

¹⁶⁵ N.Y. Family Court Law, ch. 686, Art. 1, Part 6, § 166 ("The records of any proceeding in the family court shall not be open to indiscriminate public inspection. However, the court in its discretion in any case may permit the inspection of any papers or records")

¹⁶⁶ למשל: הליכי אימוץ (Domestic Relations Law § 114); היתר נישואין לקטינים (Domestic Relations Law § 15);

¹⁶⁷ Uniform Rules for the New York State Trial Courts § 216.1

¹⁶⁸ FLA. STAT. ANN. § 28.2221(5)(a)

¹⁶⁹ ראו: נייר הרקע שהוגש על ידי David Harvey, שופט בית המשפט המחוזי בניו זילנד, לוועידה השמינית בעניין הפרטיות והגישה הציבורית לרשומות בתי המשפט שהתקיימה בחודש נובמבר 2011 במרכז לחוק וטכנולוגיה בבתי המשפט שבאוניברסיטת וויליאמסבורג ([Access to Court Records: The New Zealand Experience](#)), עמ' 2. להרחבה בעניין זה ראו, [New Zealand Law Commission Report 93: Access to Court Records, 2006](#) עמ' 39-47 (להלן: הוועדה לענייני חקיקה, דוח מס' 93 עמ' 11).

¹⁷⁰ הוועדה לענייני חקיקה, דוח מס' 93 עמ' 11.

בהקשר זה חשוב לציין, שבניו זילנד יש הכרה ציבורית בכך שיש לפתח מדיניות ייחודית בנוגע לגישה של חוקרים לתיקי בתי המשפט, ואף עלתה הצעה להקים ועדה ציבורית שתפקידה יהיה לשקול את צרכי המחקר ולגבש מדיניות המתאימה לצרכים המיוחדים של המחקר, בנוגע לזכות לעיין בתיקי בתי המשפט.¹⁷¹

3.4.2. פרסום פסיקה בענייני משפחה

בניו זילנד, הנושא של פרסום פסיקה בענייני משפחה מוסדר בצורה מפורטת במסגרת חוק בית המשפט לענייני משפחה משנת 1980.¹⁷²

ככלל, הליכים בפני בית המשפט לענייני משפחה מתנהלים בדלתיים סגורות,¹⁷³ ורק אלו המעורבים בהליך רשאים להיות נוכחים בהם, אלא אם בית המשפט התיר לאחרים להיות נוכחים בהליך, על פי בקשתם (סעיף 11A).

על אף הכלל הקובע שדיון בענייני משפחה יתנהל בדלתיים סגורות, נקבע בסעיף B11 של החוק, שכל אדם רשאי לפרסם מידע הנוגע להליך המתנהל בפני בית המשפט לענייני משפחה (ס"ק (1)). אולם, בהמשך מופיעים סייגים אחדים לכלל זה, הקובעים שאין לפרסם, ללא קבלת רשות מפורשת מבית המשפט,¹⁷⁴ מידע המכיל פרטים מזהים של קטינים או של אנשים פגיעים (vulnerable person) המעורבים בהליך (ס"ק (3)).

אמנם, החוק קובע שהסייגים האמורים אינם חלים על פרסומו של מידע שאופיו מקצועי או טכני, ובכלל זה: פרסום מידע שנועד להפצה בקרב משפטנים, רופאים, פקידים בשירות הציבורי, פסיכולוגים, יועצים, מפשרים או עובדים סוציאליים (ס"ק (4)(a)(i)).

כמו כן, הסייג האמור לא יחול על פרסום שאינו מכיל שמות של קטינים או אנשים פגיעים,¹⁷⁵ שם בית הספר שבו הם לומדים או כל מידע אחר שעלול להוביל לזיהויים (ס"ק (4)(a)(ii)).¹⁷⁶

פרסום מידע מהליך משפטי בענייני משפחה בניגוד להוראות החוק הוא עבירה פלילית, שעונשה יכול להגיע עד כדי שלושה חודשי מאסר או קנס כספי, עד כדי \$2000 לאדם, או \$10,000 לתאגיד (ס"ק (6)). כמו כן, הפרה של הוראות החוק בעניין זה יכולה לשמש עילה לתביעה פלילית גם בשל ביזיון בית המשפט (ס"ק (7)).

בסעיף 169(1) של חוק ההליכים בענייני משפחה (Family Proceedings Act 1980) נקבע, שההוראות האמורות חלות גם על הליכים בענייני משפחה שאינם מתנהלים בפני בית המשפט לענייני משפחה.

¹⁷¹ שם, עמ' 13.

¹⁷² Family Courts Act 1980

¹⁷³ במסמך מטעם ועדת החקיקה של ניו זילנד משנת 2002 הובאו ארבעה נימוקים להצדקתה של מדיניות זו. הנימוק הראשון הוא, שענייני משפחה כרוכים במידע אישי ועובדות מביכות, ובהליכים מסוג זה, עניינם של הצדדים בהגנה על פרטיותם גובר על עניינו של הציבור בפתיחתם של ההליכים לביקורת ציבורית. הנימוק השני היה, שבהליכים מסוג זה מעורבים על פי רוב קטינים או אנשים פגיעים, שהפרסום עלול לפגוע בהם במיוחד. הנימוק השלישי היה, שפרסום הפסיקה עלול להניא עדים מלהופיע בפני בית המשפט אם הדיון יתקיים בדלתיים פתוחות. הנימוק האחרון היה, שהדיון בענייני משפחה מנוהל בצורה יעילה יותר בסביבה לא פורמאלית. סביבה שכזו מתאפשרת, בזכות סגירת דלתות בית המשפט בפני הציבור (Law Commission, Seeking Solutions, NZLC PP 52 2002 p. 152).

¹⁷⁴ בהקשר זה נקבע בס"ק (5), שבית המשפט רשאי להתיר פרסום בתנאים מגבילים או ללא תנאים שכאלה.

¹⁷⁵ להגדרת אנשים פגיעים ראו שם, סעיף 11D.

¹⁷⁶ וראו גם שם, סעיף 11C.

3.5. קנדה

3.5.1. כללי

כתב הזכויות הקנדי מגן על חופש הביטוי והעיתונות.¹⁷⁷ לעומת זאת, כתב הזכויות אינו מעניק הגנה על הפרטיות, למעט ההגנה מפני חיפוש ותפיסה בלתי סבירים,¹⁷⁸ שנקשרה בפסיקת בית המשפט העליון לזכות האדם לפרטיות.¹⁷⁹

כמו כן, זכות האדם לפרטיות מוגנת במספר דברי חקיקה, פדראליים ומדינתיים, שאינם בעלי מעמד חוקתי.¹⁸⁰

ואולם, בצד ההגנה על הפרטיות, בתי המשפט בקנדה ייחסו משקל רב לשמירה על עיקרון פומביות הדיון, ובדומה לבתי המשפט בישראל, קבעו שעיקרון זה גובר בדרך כלל על הצורך להגן על פרטיות בעלי הדיון.¹⁸¹ פסק הדין המנחה לעניין זה הוא פסק הדין בעניין *Macintyre* משנת 1982, שבו נקבע העיקרון שלפיו –

Many times it has been urged that the ‘privacy’ of the litigants requires that the public be excluded from court proceedings. It is now well established, however, that covertness is the exception and openness the rule. Public confidence in the integrity of the court system and understanding of the administration of justice are thereby fostered. **As a general rule the sensibilities of individuals involved are no basis for exclusion of the public from judicial proceedings.**¹⁸²

3.5.2. פרסום פסיקה בענייני משפחה

בקנדה, חלק ניכר מן המדיניות המקובלת בכל הנוגע לפרסום של פסקי דין בענייני משפחה מבוסס על הנחיות מנהליות שאינן מחייבות. לפיכך, הכרת המצב המשפטי בנושא שבנדון לאשורו, מחייבת דיון גם במצב החוקי, כעולה מהוראות החוק ומפסיקת בתי המשפט, וגם בהנחיות המנהליות בנושא זה.

ככלל, ברוב המחוזות בקנדה,¹⁸³ ברירת המחדל בהליכים בענייני משפחה היא, שההליכים מתנהלים בדלתיים סגורות, אלא אם החליט השופט הדן בתיק אחרת. בקולומביה הבריטית ובמחוז נובה סקוטיה ברירת המחדל היא הפוכה, ובמחוז ניו ברונסוויק שאלת פומביותם של ההליכים בענייני משפחה מסורה באופן בלעדי ומוחלט לידי של השופט הדן בתיק.¹⁸⁴

הנושא של פרסום מידע מההליכים המתנהלים בפני בית המשפט לענייני משפחה איננו מוסדר ברמה

Constitution Act, 1982 sect. 2(b)¹⁷⁷

שם, סעיף 8.¹⁷⁸

Hunter v. Southam, [1984] 2 S.C.R. 145.¹⁷⁹

לסקירה תמציתית של חקיקה זו ראו באתר הנציבות הקנדית לענייני פרטיות, כאן.¹⁸⁰

Judges Technology Advisory Committee, [Open Courts, Electronic Access to Court Records, and Privacy](#) (להלן: JTAC, Discussion Paper (2003)), p. 9.¹⁸¹

Attorney General of Nova Scotia v. MacIntyre [1982] 1 S.C.R. 175.¹⁸²

קנדה היא פדרציה המחולקת לעשרה מחוזות (פרובינציות) ושלוש טריטוריות. לפרובינציות יש מידה רבה של אוטונומיה מהמשלה הפדרלית, ואילו מידת האוטונומיה של הטריטוריות נמוכה יותר.¹⁸³

ראו Judges Technology Advisory Committee, [Open Courts, Electronic Access to Court Records, and Privacy Discussion Paper](#), May 2003, p. 16. (להלן: JTAC, Discussion Paper (2003)).¹⁸⁴

הפדראלית. ברמת המחוזות, החקיקה עוסקת בעיקר בפרסום מידע מהליכי בית המשפט לענייני משפחה על ידי התקשורת, נושא החורג מגבולות הדיון במסמך זה.¹⁸⁵

הוראה הקרובה יותר לנושא הנדון במסמך זה היא זו הקבועה בחוק בתי המשפט במחוזות,¹⁸⁶ ולפיה, בכל הנוגע להליכים בפני בית משפט לענייני משפחה או בהליכים הקשורים בקטינים, אין לפרסם דבר העלול לחשוף את זהותו של קטין או את זהותם של המעורבים בהליך.

ואולם, בחוק זה נקבע סייג חשוב הקובע שאין בהוראה האמורה כדי לשלול פרסום שנועד אך ורק כדי לסייע בידי אלו העוסקים ביישומו של החוק או במחקר משפטי או חברתי.¹⁸⁷

בשנת 1989 נדרש בית המשפט העליון של קנדה לדון בחוקתיותו של סעיף 30(1) של חוק בתי המשפט במדינת אלברטה,¹⁸⁸ במסגרת פסק הדין בעניין *Edmonton*.¹⁸⁹ סעיף זה קבע, שבפסיקה העוסקת בענייני משפחה ניתן לפרסם רק פרטים מזהים של המעורבים בתיק ושל העדים, תיאור תמציתי של הטענות והסוגיות המשפטיות העולות מהן, של הממצאים ושל ההכרעה המשפטית.

בהסתמכו, בין השאר, על פסק הדין בעניין *Macintyre* הנזכר לעיל, בית המשפט העליון קיבל את העתירה נגד חוקתיותו של הסעיף האמור תוך שהוא מציין שתכליתו של הסעיף (ההגנה על הפרטיות) אמנם ראויה, אך הוא אינו מידתי, ופוגע יתר על המידה בעיקרון פומביות הדיון.¹⁹⁰

יתר על כן, בפסק הדין בעניין *Dagenais* משנת 1994, פסק בית המשפט העליון שלשופט הדן בתיק יש שיקול דעת להזמין צדדים שלישיים (גופי תקשורת למשל), כדי להגיב על בקשה לאיסור פרסום של פסק דין.¹⁹¹

בשנת 2003 פרסמה המועצה המייעצת לשופטים בענייני טכנולוגיה (Judges Technology Advisory Committee – JTAC) מסמך רקע לדיון בעניין פומביות הדיון, נגישות אלקטרונית לתיקי בתי המשפט ופרטיות.¹⁹² במסמך זה הוצגה תמונת מצב בכל הנוגע לפרסומם של פסקי דין בענייני משפחה. בהקשר זה צוין שישנן פרקטיקות מגוונות המאפשרות לצפות בפסקי הדין: הצדדים ובאי כוחם מקבלים לידיהם עותק של פסק הדין; בחלק מן המחוזות, בתי המשפט מפרסמים את פסקי הדין באתר האינטרנט של

¹⁸⁵ לעניין זה ראו למשל, s45(7-8) Child and Family Services Act RSO 1990, c.C11 (Ontario); s3(6) Provincial Court Act, [RSBC 1996] Chapter 379 (British Columbia); Code of Civil Procedure, RSQ c C-25 Title IV, Chapter 1 Division II, art 815.4 (Quebec).

¹⁸⁶ Provincial Court Act [RSBC 1996] Ch. 379 S. 3(6)

¹⁸⁷ שם, סעיף 3(7).

¹⁸⁸ Judicature Act, R.S.A. 1980

¹⁸⁹ *Edmonton journal v. Alberta (Attorney general)* [1989] 2 SCR 1326

¹⁹⁰ המעמד הבכיר שניתן לעיקרון פומביות הדיון על פני ההגנה על הפרטיות נתן את אותותיו בפסקי דין שדחו בקשות למנוע את פרסומם של פסקי דין לטובת ההגנה על צנעת הפרט. לעניין זה ראו למשל, *T. v. T.*, [2003] 63 O.R. (3d), ("I cannot see how the Defendant's argument as to irreparable harm should displace the Plaintiff's right to an open trial. Humiliation of one party does not warrant the right to anonymity")

¹⁹¹ *Dagenais v. Canadian Broadcasting Corporation*, [1994] 3 S.C.R. 835 ("The judge hearing the application thus has the discretion to direct that third parties (e.g., the media) be given notice. Exactly who is to be given notice and how notice is to be given should remain in the discretion of the judge")

יצוין, שבעקבות פסק דין זה, בשנת 2003, קידמה הוועדה לענייני תקשורת ומדיה של לשכת עורכי הדין בקנדה, הצעת החלטה שלפיה הלשכה תדחק בממשל הפדראלי ובמדינות לאמץ כללים שיבטיחו יידוע של גופי התקשורת של כל בקשה הנוגעת לאיסור הפרסום של פסק דין, על מנת שלגופים אלה תינתן הזדמנות נאותה להתנגד לבקשה. הצעה זו לא התקבלה לבסוף. על כך ראו אצל Judith L. Huddart "Client Privacy vs. The Public's Right to Know: Just how private is your family law court case?" (המאמר פורסם לראשונה בפרסום פנימי של הוועדה לענייני דיני משפחה בלשכת עורכי הדין של מדינת אונטריו, והוא זמין עתה כאן).

¹⁹² ראו לעיל, הערה 184..

בית המשפט; בחלק מן המחוזות מעבירים בתי המשפט עותק אלקטרוני של פסק הדין לאתר הציבורי CANLII (www.canlii.org); בחלק מן המחוזות בתי המשפט מעבירים עותק אלקטרוני של פסק הדין לאתרים מסחריים.¹⁹³

בשנת 2002, בעקבות כמה פסקי דין שפרסומם עורר בעייתיות בכל הנוגע להגנה על הפרטיות, אימצו שופטי בית המשפט העליון במדינת קולומביה הבריטית ושופטי בית המשפט בבית המשפט של מושב המלכה (Court of Queen's Bench) במדינת אלברטה מדיניות השוללת העברה של פסקי דין לאתר CANLII, הזמין לכל הגולשים באינטרנט, למעט פסקי דין שרשמי בית המשפט (judicial officer) סברו שיש להם ערך תקדימי.¹⁹⁴ עם זאת, בתי המשפט לא נמנעו מהעברתם של פסקי הדין לאתרים המסחריים.¹⁹⁵

בשל התפתחות זו, תיארה המועצה המייעצת את המצב בכל הנוגע לפרסומם של פסקי דין בענייני משפחה כמצב אנומלי, המתאפיין בעיקר בכך שפסקי הדין אינם זמינים עוד לכל בחינם; שקיים חוסר אחידות בכל הנוגע לדרך שבה בוחרים המפרסמים המסחריים להעלים פרטים מזהים מפסקי הדין; שקיימות ב'שוק' גרסאות שונות של פסק הדין (זו שנמסרה לצדדים, זו שמפורסמת באתר בית המשפט וזו המפורסמת באתרים המסחריים), ולא ברור איזו מהן היא הגרסה המדויקת למטרות ציטוט והסתמכות; שלעיתים ההחלטות ופסקי הדין אינם מפורסמים על ידי הערכאות הנמוכות בעוד שהם מפורסמים על ידי ערכאת הערעור; שחלק מפקידי בתי המשפט "ינקו" (sanitize) את ההחלטה השיפוטית מכל פרט שעשוי להביא לזיהוי המעורבים בתיק בעוד שאחרים יימנעו מכך משום שלפי דעתם, פרטים אלו חיוניים לצדדים לדיון.¹⁹⁶

ממצאים אלו עוררו את הצורך בנוהל אחיד לפרסומם של פסקי דין בענייני משפחה, ונוהל שכזה אכן גובש על ידי המועצה ואושר על ידי הנהלת בתי המשפט בקנדה (Canadian Judicial Council), בשנת 2005.¹⁹⁷

נוהל זה נועד להשיב על שתי שאלות יסוד: מי אמור להיות אחראי על כך שתוכן פסקי הדין העומד לפרסום לא יכיל מידע שפרסומו אסור? וכן, האם מן הראוי לשאוף לכך שכל פסקי הדין יפורסמו באינטרנט, בהתחשב בתשובה לשאלה הקודמת ובשיקולי מדיניות אחרים?¹⁹⁸

על פי הנוהל שגובש, האחריות להסתרתם של פרטים שאינם ראויים לפרסום מפסקי הדין צריכה להיות מוטלת על בתי המשפט, תוך הגדלת המשאבים הדרושים כדי למלא תפקיד זה. במקביל, נקבע בנוהל שיש לספק לשופטים מידע והכשרה מתאימה, שתבטיח שהם יהיו מודעים לכל איסורי הפרסום ולרגישות הקיימת בפרסומם של פסקי דין.¹⁹⁹

במסגרת הדיון בשאלה השנייה שלעיל, נבחנה תחילה השאלה, האם פרסום מידע אישי בפסקי הדין עלול לשמש עילה לתביעת לשון הרע או לתביעה שעניינה פגיעה בפרטיות? ניתוח הפסיקה הקנדית בעניין זה

JTAC, Discussion Paper (2003), sect. 55 ¹⁹³

שם, פסקה 56. ¹⁹⁴

שם. ¹⁹⁵

שם, פסקה 57. ¹⁹⁶

Judges' Technology Advisory Committee, [Use of Personal Information in Judgments and](#) ¹⁹⁷

Recommended Protocol Approved by the Canadian Judicial Council, March 2005 (להלן: Recommended Protocol)

(Protocol, 2005).

שם, פסקה 3. ¹⁹⁸

שם, פסקה 9. ¹⁹⁹

הוביל למסקנה הדומה למדי לזו הקיימת בדין הישראלי,²⁰⁰ שלפיה, פרסום המידע עלול אמנם להיחשב לשון הרע או פגיעה בפרטיות, אך בתי המשפט והצוות המנהלי שלהם חסינים מפני תביעות הקשורות במילוי התפקיד השיפוטי.²⁰¹

בהתאם לכך, ובהתחשב בערך של פומביות הדיון, הומלץ לשאוף לכך שכל פסקי הדין יפורסמו באתרי האינטרנט של בתי המשפט, או לפחות באתרים המציעים פרסום של פסקי הדין בחינם, כדוגמת CANLII. מדיניות זו אמנם מציבה אתגר מורכב בפני בתי המשפט בכל הנוגע לשמירה על פרטיותם של בעלי הדין, אך המועצה ציינה שניתן להתגבר על אתגרים אלה באמצעות ההקפדה על הכללים שנקבעו בנוהל.²⁰²

לנוהל המוצע היו ארבע מטרות: להבטיח ציות מלא להוראות החוק; לקדם את עיקרון פומביות הדיון; להגן על פרטיותם של המעורבים בהליך המשפט כאשר ראוי לעשות כן; ולקדם את הנגישות של ההחלטות השיפוטיות ושל פסקי הדין.²⁰³

במסגרת הנוהל, הוצע להבחין בין שלוש רמות של מידע: מזהי מידע אישי (Personal Data Identifiers); מידע שפרסומו אסור על פי דין (Legal Prohibitions on Publication) ומידע שיש להצניעו לפי שיקול דעת, לשם ההגנה על הפרטיות (Discretionary Protection of Privacy Rights).

ברמה הראשונה (Personal Data Identifiers) נכלל מידע שהוא בסיסי ביותר לשם ההגנה על הזכות לפרטיות, הכולל תאריך לידה, מספרי תיקי ביטוח לאומי, מספר כרטיס אשראי, חשבונות בנק, מידע רפואי וכדומה (להלן: מזהי אישיות). מידע מסוג זה עלול לשמש לשם פגיעה חמורה בפרטיות, עד כדי גניבת הזהות, ובשל כך יש להשמיטו מכל פסקי הדין, למעט מפסקי הדין שבהם הזיהוי חיוני להבנת פסק הדין והוא חלק מן הנושא שעמד לדיון. גם במקרים אלו, הוצע לשקול השמטה חלקית של המידע, באופן שיאפשר לקורא להבין את פסק הדין, אך ימנע פגיעה חמורה בפרטיות.²⁰⁴

בכל הנוגע לרמה השנייה (Legal Prohibitions on Publication), צוין שברמה הפדראלית, איסורי הפרסום הסטטוטוריים נוגעים בעיקר להליך הפלילי בבית המשפט לנוער או להליכים פליליים הקשורים בעבירות מין וכדומה. אולם, ברמה המדינתית, עשויים להיות איסורי פרסום הקשורים גם להליכים בענייני משפחה, אימוץ, הגנת הילד, בריאות ורווחה, וכן להליכי משמעת מקצועיים.²⁰⁵

בהקשר זה נקבע, שלא די בהשמטת שמותיהם של המעורבים בתיק,²⁰⁶ אלא יש להשמיט גם כל מידע אחר, שעשוי להביא לזיהויים, ובכלל זה: מידע אישי של המעורבים בתיק או של מקורביהם.

מידע אישי מוגדר כמידע שמאפשר ליצור קשר ישיר או עקיף עם האדם, ובכלל זה: שם, שם חיבה וכינוי; תאריך הלידה; מקום הלידה; כתובת (כולל דואר, דוא"ל, כתובת אתר וכתובת IP); מזהי אישיות; מזהי רכוש אישי (Personal possession identifiers), כרישיון ומספר סידורי, מספרי זיהוי של רכוש או מקרקעין וכדומה.²⁰⁷

²⁰⁰ ראו לעיל, אחר הציון להערה 58.

²⁰¹ Recommended Protocol, 2005 פסקאות 11-12.

²⁰² שם, פסקה 13.

²⁰³ שם, פסקה 19.

²⁰⁴ שם, פסקאות 22-23.

²⁰⁵ שם, פסקה 24.

²⁰⁶ על פי הנוהל, כאשר יש צורך בהשמטת שמות, ייעשה שימוש בראשי תיבות, ובמקרים נדירים, כאשר צירוף העובדות לראשי התיבות עלול להוביל לזיהוי, ייעשה שימוש בכינוי אלפביתי (א' נגד ב'). ראו שם, נספח A, 41-43.

מקורבים של המעורבים בתיק הם, למשל: בני המשפחה המורחבת של בעל הדין (הורים, ילדים, אחים, הורים בן הזוג, דודים, סבים ובני דודים); בני משפחה מאמצת או אומנת; אפטרופוס; מורים או שמרטפים; חברים; שותפים לתחביב; משכירים ושוכרים; שכנים; מעסיקים ומועסקים; עמיתים לעבודה; שותפים; בתי ספר וקבוצות ספורט שבעל הדין קשור אליהם.

בנוסף, הוצע להבחין בין מידע עובדתי ספציפי (specific factual information), כקהילה שבה חבר בעל הדין, שמו של אדם המכהן בתפקיד רשמי (כגון: עד מומחה, עובד סוציאלי, חוקר משטרה וכדומה), או מידע ייחודי המאפשר את הזיהוי (כגון: ידוען, מומחה מפורסם, ספורטאי וכדומה) שככל הניתן, יש להימנע מפרסומו, לבין מידע עובדתי כללי (general factual information) כגיל, משלח יד וכדומה, שניתן לפרסמו.²⁰⁸

ברמה השלישית (Discretionary Protection of Privacy Rights) מדובר בהשמטת מידע שבשל שיקולי הגנה על פרטיות יש להשמיטו, הגם שאין בדין איסור מפורש העוסק בפרסומו של מידע זה. בנוהל נקבע שההגנה על הפרטיות ברמה זו תיעשה בעיקר כאשר פרסום פסק הדין עלול לפגוע בקטינים או בצדדים שלישיים חפים מפשע, כאשר הפרסום עלול לגרום לאי צדק או שקיים חשש שיעשה במידע שימוש לא ראוי.²⁰⁹

להשלמת התמונה יצויין, שבשנת 2010 פרסמה הנציבות הקנדית להגנה על הפרטיות הנחיות בעניין גילוי של מידע אישי בערכאות המנהליות.²¹⁰ הנחיות אלו משלימות את נוהל השימוש במידע אישי בפסקי הדין של בתי המשפט בקנדה, שאינו חל על הערכאות שבהן עוסקות הנחיות אלה. ואולם, מאחר שהנחיות אלה אינן נוגעות לפרסום פסיקה בענייני משפחה, לא נסקור אותן במסגרת זו.

4. משפט עברי

4.1. פומביות הדין

כאמור לעיל, במשפט המודרני מקובל לקשור את הצורך לפרסם את פסקי הדין לעיקרון פומביות הדין. אמנם, "אין למצוא, לא במקורות הקדומים ולא בהלכה הפסוקה בשולחן ערוך הוראה עקרונית בעניין פומביות הדין",²¹¹ אך למעשה, נראה כי הפרקטיקה היהודית מקדמת דנא תומכת בעיקרון זה,²¹² כפי שהעיר השופט חיים כהן –

פומביות השיפוט מסורת היא מימים ימימה: האלמנה שתבעה את יבמה לדין עלתה 'השערה אל הזקנים' (דברים כה, ז); 'ובועז עלה השער' וקנה את כל אשר לאלימלך ולקח לו את רות המואביה לאשה לפני 'כל העם אשר בשער והזקנים' (רות ד, א ו-יא). השופטים (והשוטרים) צוו להימצא 'בכל שעריך' (דברים טז, יח), ואת הבן הסורר הביאו לדין 'אל

²⁰⁷ שם, פסקה 27.

²⁰⁸ שם, פסקה 25.

²⁰⁹ שם, פסקה 31. השמטת פרטים מזהים מפסק הדין ברמה זו תיעשה בעיקר בתיקים שבהם קיים דיון הקשור לתקיפה מינית, ניצול מיני והתעללות (שם, פסקה 33).

²¹⁰ Electronic Disclosure of Personal Information in the Decisions of Administrative Tribunals, Guidance document, 2010

²¹¹ אליאב שוחטמן, **סדר הדין בבית הדין הרבני** ירושלים תשע"א 536 (להלן: שוחטמן, סדר הדין).

²¹² ואולם, ראו דבריו של **מוסקוביץ'**, **ההגנה על הפרטיות** עמ' 442, על כך ש"מושג פומביות הדין הוא מצומצם מאוד במשפט העברי". קביעה זו נסמכת אך ורק על האיסור המוטל על הדיין, לפרסם שהוא היה בדעת מיעוט, על מנת להציל עצמו מכעסו של בעל הדין שיצא חייב בדין (**משנה** סנהדרין ג, ז). איסור זה אינו קשור לפומביות הדין, ואף מוסקוביץ' (שם, עמ' 443) לא הביאו אלא כדי ללמוד ממנו שיש להימנע מפרסום **שמותיהם** של בעלי הדין, ולא כדי ללמוד ממנו שיש להימנע מפרסומו של פסק הדין.

זקני עירו ואל שער מקומו' (שם כא, יט). עזרא קרא את בית דינו להיאסף 'ברחוב בית האלקים' תחת כיפת השמים (עזרא י, ט) והסנהדרין ישבה בלשכת הגזית שבבית המקדש, שעה שישבה בהרכבה המלא של שבעים ואחד; אבל בהרכבה של עשרים ושלושה, כשישבה לדון בדיני נפשות, ישבה 'על פתח הר הבית' או 'על פתח העזרה' (סנהדרין פח, ב), מקום שהיה פתוח לפני כל העם, שהעזרה היתה 'מלאה מישראל' (יומא א, ח).²¹³

לפי שוחטמן, "אם מקורו של עיקרון זה במשפטי העמים הוא בתפיסה שעל הצדק להיראות, כי אז יש לראות כעתיק יותר את הצו המקראי: "והייתם נקיים מה' ומישראל" (במדבר לב, כב) ואף על פי שאין צו זה מתייחס במקורו למהלך הדין, הנה הוא התקבל במשפט העברי כעיקרון שלפיו מוטלת חובה על כל אדם, ובפרט על נושאי תפקידים שיפוטיים וציבוריים, להסיר מעצמם כל חשד העלול לדבוק בהם. אם מקובלת כיום התפיסה, שחשאיות הדיון יש בה כדי להחשיד את השופט בהטיית הדין, הרי שעל הדיינים לנהל את המשפט בפומבי כדי למנוע חשד זה".²¹⁴

4.2. "יגדיל תורה"

פרסום פסיקותיהם של בתי הדין מקדם גם את העמקת הבנתה של ההלכה בכל שדרות העם ופיתוחה. ערך זה נשען על הפסוק "ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר" (ישעיהו מב, כא).²¹⁵ כך למשל, בעקבות הוויכוח הציבורי שהתנהל בארץ בשנות העשרים של המאה הקודמת בדבר זכות הבחירה לנשים, פרסם הרב עוזיאל, שכיהן באותה עת בתפקיד הראשון לציון תשובה בנושא זה, המצדדת בהכרה בזכותן ההלכתית של נשים לבחור ולהיבחר. את תשובתו בעניין זה פותח הרב עוזיאל בהצהרה: "תשובה זו כתבתי בשעתה לשם ברור הלכה לעצמי, ולא רציתי לפרסמה ולהורות בשאלה זאת הלכה למעשה. אולם עתה, אחרי ששאלה זאת נפתרה מאליה, מצאתי לטוב לפרסמה משום יגדיל תורה".²¹⁶

4.3. פרסום הפסיקה וההגנה על פרטיותם של בעלי הדין

לעיתים, הצורך להגן על פרטיותם וכבודם של בעלי הדין חייב את הדיינים להסיג אחור את עיקרון פומביות הדיון.

ההגנה על פרטיותם של בעלי הדין באה לידי ביטוי, בראש וראשונה, באמצעות המדיניות המקובלת, להימנע מאזכור שמותיהם של הצדדים בתיקים העוסקים בענייני משפחה.²¹⁷

מעבר לכך, לעיתים הצורך להגן על פרטיות בעלי הדין הוביל לסגירת דלתות בית הדין בפני הציבור. כך למשל, בקהילת פיורדא, לפני כמאתיים ושלושים שנים, נקבעה תקנה המחייבת את הדיינים לנהל דיונים בדלתיים סגורות "למען לא יטרדו, להיות מתונים בדין כראוי ונכון",²¹⁸ ומשום ש"לפעמים יפגיעו הצדדים זה לעומת זה בדברי ריבות בלתי נכוחים... אשר נכון להסתיר הדברים ולהצפינם מכל וכל".²¹⁹

ובדורנו, החשש מפני פגיעה בפרטיותם של הצדדים הוביל בסופו של דבר לכך שמועצת הרבנות הראשית

²¹³ חיים ה' כהן, המשפט מוסד ביאליק, ירושלים תש"ס 447.

²¹⁴ שוחטמן, סדר הדין שם. וראו גם, אליאב שוחטמן, "חובת ההנמקה במשפט העברי", שנתון המשפט העברי ו-ז (תשל"ט-תש"ס) 319, 336, 386.

²¹⁵ וראו מלבי"ם שם, ביאור המילות: "גדול בכמות, ואדיר באיכות".

²¹⁶ משפטי עוזיאל ג, ו.

²¹⁷ ראו לעיל, ליד הציון להערה 49.

²¹⁸ מובא אצל שמחה אסף, "לסדרי בתי הדין באשכנז" המשפט העברי א (תל אביב, תרפ"ו) 105, 113.

²¹⁹ שם.

לישראל קבעה בתקנה נב של תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, ש"הדיון בענייני משפחה ובבקשות לגיור מתנהל בדלתיים סגורות, ובשאר העניינים – בדלתיים פתוחות, אלא אם בית-הדין הורה אחרת..."²²⁰.

בהקשר זה, פסק בית הדין הרבני הגדול, ש"המשמעות של "סגירת דלתות" אינה רק טכנית, אלא גם מהותית: מניעת הדלפות מדיוני בית הדין"²²¹, ובשל כך קבע ש"לא נוכל לקבל את הסכמת הצדדים (=לפרסם את פסק הדין) כאשר קיימת פגיעה בהליכים משפטיים וכאשר אנו משוכנעים שאין זו טובת הצדדים"²²².

4.4. צנזורה עצמית

על אף הרצון לפרסם פסיקה רבנית בשל הטעמים שנוכרו לעיל, לעיתים פוסקי ההלכה מפעילים צנזורה עצמית, ונמנעים מפרסומם של פסקי דין מטעמים שונים.²²³ גליק, שחקר רבות את ספרות השו"ת, מצא חמישה גורמים שהניעו פוסקים ומוציאים לאור להימנע מפרסומם של פסקי דין²²⁴: מחלוקת הלכתית,²²⁵ מניעים השקפתיים,²²⁶ הגנה על כבוד הבריות וצנעת הפרט,²²⁷ הגנה על כבוד הפוסק²²⁸ וקשיים כלכליים המקשים על פרסום כל פסקי הדין.²²⁹

שיקול אפשרי נוסף להצנעת פסיקה רבנית מעלה שי וזנר, והוא קשור להבחנה, שהיא ייחודית למחשבה המשפטית של ההלכה היהודית, בין 'לכתחילה' ל'דיעבד'.²³⁰ לעיתים ההלכה מציבה דרישות מסוימות ככללי התנהגות שיש לעמוד בהם, אך בדיעבד, משהופרו כללים אלו, אין היא עומדת על מילויים של הכללים, ואין היא קובעת שהמעשה שנעשה בניגוד לכללים אינו תקף. לדברי וזנר, פוסקי הלכה נמנעים

²²⁰ לא למותר לציין, שבתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל משנת תש"ג (תקנה לה), נקבע ש"הדיון בפני בית הדין מתנהל בפומבי", אך "בשעת בירור דברים שבצנעה, וכל אימת שבית הדין מוצא כי הבירור בפומבי עלול לגרום להפרעת הסדר או לשערורייה, הרשות ביד בית הדין לנהל את הדיון בדלתיים סגורות". על תקנה זו העיר הרב יהושע קניאל, שיש לקבוע בצורה מפורשת, שבענייני אישות לא יחול הכלל בדבר פומביות הדיון, משום ש"ברוב המקרים יש בהם דברים שבצנעה, וגם הבירור הפומבי מרחיב את הקרע במשפחה במקום שיש עוד סיכויים לשלום" (שוחטמן, **סדר הדין עמ' 539**, הערה 36). ואולם, הרב עוזיאל דחה הצעה זו באומרו ש"זה נכלל בכלל הרשות ביד בית הדין" (שם).

²²¹ ערעור תש"ן/128, 327 (לא פורסם, מובא אצל שוחטמן, **סדר הדין עמ' 541**).

²²² שם.

²²³ על טענות בדבר "עריכה וצנזורה" של פסיקה על ידי הנהלת בתי הדין השרעיים, ראו פסק הדין **בפרשת אבו רמזאן** פסקה 1.
²²⁴ שמואל גליק, "**על שינויים, השמטות וצנזורה פנימית בספרי שאלות ותשובות**", Quntres Vol 1, No 1 (2009) (להלן: גליק, צנזורה).

²²⁵ כך למשל, בשו"ת **מלמד להועיל** ב, נו התיר רד"צ הופמן להישבע בערכאות בגילוי ראש, ואף הביא בתשובתו את מנהג פרנקפורט על פי הנהגת רש"ר הירש, ש"בבית החינוך... יושבים התלמידים בפריעת ראש (=ללא כיפה)". תשובה זו קיימת בהוצאות הראשונות של השו"ת, אך הושמטה במהדורת המוסד לעידוד לימוד התורה, קעסט-ליבוביץ' והיא אף הושמטה ממפתחות הספר, מטעמים מובנים.

²²⁶ כך למשל, החוקרים מצאו שרבי משה סופר, החת"ם סופר, החליף מכתבים בדברי תורה עם שלמה יהודה ליב הכהן רפפורט (ש"ר). מכתבים אלו הודפסו בקבצים שונים, אך אין להם זכר בשו"ת חתם סופר. החוקרים משערים שהסיבה לכך היא, שהמדפיסים חששו שמן התשובות ישתמע שלח"ם סופר היו קשרים חמים עם תנועת ההשכלה, ששי"ר היה מראשיה (ראו: ש"ה וינגרטן, "תשובות שנגזרו" סיני יד (תשי"א) צ-צט).

²²⁷ כך למשל, בשו"ת **נודע ביהודה קמא** אה"ע, עב מופיעה שאלה העוסקת באשת איש שזינתה. התשובה כוללת פרטים מדויקים וגביית עדות. במהדורה הראשונה (פראג תקל"ו) שהודפסה בחיי המחבר הופיעה התשובה בשלמותה, אך במהדורת זאלקוה תקפ"ג הושמטה השאלה וגביית העדות, והודפסה רק התשובה ההלכתית. ויינגרטן מביא בהקשר זה מקורות המעידים על כך שהשמטה באה בעקבות לחץ של בני משפחת האישה שהתשובה עוסקת בעניינה, שהופעל כלפי הצנזור, להשמיט מן התשובה פרטים מזהים. ואולם, במהדורות מאוחרות יותר הובאה שוב התשובה בשלמותה.

²²⁸ כך למשל, בספר **ילקוט יוסף** מהדורא ב, ירושלים תשס"א, מביא המחבר, הרב יצחק יוסף, הראשון לציון והרב הראשי לישראל שמועה על כך שהרב אהרון קוטלר כתב תשובה המכירה בתוקפו של היתר המכירה המאפשר עיבוד שדות יהודים בשנת השמיטה. מקורות שונים מלמדים על קיומה של תשובה שכזו, אך התשובה הושמטה משו"ת משנת רבי אהרון של הרב קוטלר, בשל הפולמוס סביב היתר המכירה וסברת בני המחבר, שאביהם לא היה מוכן להתיר את הדבר מבלי שיצטרפו אליו רבים מגדולי ישראל.

²²⁹ דוגמאות לעניין זה ראו אצל גליק, **צנזורה עמ' 58-61**.

²³⁰ על ההבחנה האמורה, ראו: שי עקביא וזנר, "על קוהרנטיות ואפקטיביות בהלכה: בירור ראשוני של ההבחנה בין לכתחילה ודיעבד" **דיני ישראל** כ-כא (תש"ס-תשס"א) 43 (להלן: וזנר, על קוהרנטיות); הנ"ל "על כללי התנהגות והכרעות שיפוטיות בהלכה ובמשפט" **עיוני משפט** לב (תשע"א) 337 (להלן: וזנר, על כללי).

לעיתים מלפרסם ברבים את עמדתם, על מנת לחזק את הדין לכתחילה ולמנוע מן הציבור להקל על עצמו ולפעול לפי הדין שבדיעבד.²³¹

שיקול אחר, הנוגע בייחוד לפרסומם של פסקי דין רבניים במדינת ישראל, קשור למאבק הסמכויות שבין בית המשפט לענייני משפחה לבית הדין הרבני. כך עולה, למשל, מעדותו של הרב שלמה דיכובסקי, שכיהן שנים ארוכות כדיין בבית הדין הרבני הגדול, על כך שעד תחילת שנות השמונים של המאה הקודמת, עורכי פסקי הדין הרבניים הנהיגו מדיניות המונעת את פרסומם של פסקי דין רבניים שבהם קיימת התייחסות לחוק המדינה, או שמאפשרת את הפרסום, תוך השמטת התייחסויות לחוק המדינה.²³² ככל הידוע לנו, מדיניות זו אינה נוהגת עוד.

טענה דומה העלה לאחרונה פרופ' רדזינר, ולפיה, יש סימנים לכך שבתי הדין נוטים שלא לפרסם פסיקה רבנית שיכולה לעודד אנשים לפנות לבית המשפט לענייני משפחה,²³³ אם כי, טענה זו מוכחשת על ידי היועץ המשפטי לבתי הדין הרבניים, הרב, עורך הדין שמעון יעקבי.²³⁴

²³¹ ראו: וזנר, על קוהרנטיות 87-89; וזנר, על כללי 327-328, 330-334.

²³² הרב שלמה דיכובסקי, "סמכות בתי הדין הרבניים בראי פסיקת בתי הדין" דיני ישראל י-יא (תשמ"א-תשמ"ג) ט, י.

²³³ ראו לעיל, הערה 16.

²³⁴ ראו שם.

